

การสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ

ตามมาตรฐาน รัฐธรรมนูญ

โดย นายวิชณุ เครืองาม
รองนายกรัฐมนตรี

เจ้าหน้าที่คดีพิเศษคือคนพันธุ์ใหม่

ท่านทั้งหลายที่ได้นั่งกันอยู่ในที่นี้ ถือว่าเป็นบุคลากรสำคัญของกระบวนการยุติธรรมเป็นคนพันธุ์ใหม่ไม่ใช่พันธุ์ดึกดำบรรพ์ที่ว่าเป็นคนพันธุ์ใหม่ก็เพราะว่าในกระบวนการยุติธรรมเดิมของเราไม่มีคนอย่างท่านอยู่มีแต่พนักงานสอบสวนโดยปกติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่บัดนี้มีพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ และยังมีเจ้าหน้าที่คดีพิเศษซึ่งก็คือพวกท่านทั้งหลาย ซึ่งจัดว่าเป็นรุ่นที่ ๑ ถ้าไม่เรียกคนพันธุ์ใหม่ในกระบวนการยุติธรรมแล้วก็ไม่รู้จะเรียกอะไร และความที่เป็นคนพันธุ์ใหม่นี้เองเป็นธรรมชาติที่ดีที่จะต้องมีการพบปะอบรมซักซ้อมความเข้าใจข้อสำคัญคือต้องละลายพฤติกรรมด้วยความเกรงว่าท่านจะไปติดเอาลักษณะนิสัย วิธีคิดหรือวิธีทำงานแบบคนพันธุ์เก่าเข้ามา ซึ่งเป็นอันตรายอย่างยิ่ง โดยเฉพาะคนที่โอนมาจากหน่วยงานอื่นซึ่งตนเคยทำหน้าที่อยู่ในระบบเก่า ถ้าใหม่แท้ ๆ ไม่เคยจับงาน

ด้านนี้ก็ไม่สู้ใคร แต่พอใหม่เสียเลยก็จะมีข้อเสียว่าไม่เคยสัมผัสกับภาคปฏิบัติของเก่า แล้วก็ทำอะไรใหม่ได้อย่างไร รวมความแล้วไม่ว่าท่านทั้งหลายจะมาจากที่ใด จะมาจากหน่วยงานเก่า หรือจะมาจากคนที่ไม่เคยทำหน้าที่อย่างนี้ พอมาพบกันตรงนี้ก็กลายเป็นคนพันธุ์ใหม่เหมือนกันทุกรูปทุกนาม ทางกรมสอบสวนคดีพิเศษจึงคิดว่าควรจะ ต้องมีการอบรมและซักซ้อมความ

เข้าใจและที่สำคัญคือละลายพฤติกรรมเพื่อที่จะได้รับตั้งหน้าตั้งตาทำงานให้สมกับที่เป็นความคาดหวังใหม่ ๆ ของประเทศ

การบรรยายเรื่อง

การสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษตามมาตรฐานรัฐธรรมนูญ
ในหลักสูตรสอบสวนคดีพิเศษและหลักสูตรเจ้าหน้าที่คดีพิเศษ รุ่นที่ ๑
เมื่อวันจันทร์ที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๔๗ ณ ห้องประชุมเนติบัณฑิตยสภา

ละลายพฤติกรรมเก่า สร้างวัฒนธรรมใหม่ ก่อนเริ่มงานสอบสวนคดีพิเศษ

ผมไม่มีหน้าที่มากล่าวเปิดการสัมมนา แต่เริ่มต้น อารมณ์บททมาเหมือนกับเขาเชิญมาทำพิธีเปิด แต่ในฐานะที่ผมเอง เป็นประธานกรรมการคดีพิเศษตามพระราชบัญญัติการสอบสวน คดีพิเศษ มีความพึงพอใจมากที่ทางกรมได้จัดให้มีการอบรม หลักสูตรนี้ ซึ่งร่วมกับทางสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่ง เนติบัณฑิตยสภาซึ่งใช้งบประมาณค่อนข้างมากอยู่ แต่ก็ถือว่าคุ้ม เพราะว่าการไม่ได้เพาะบุคลากรของตนเองขึ้น แต่รับโอนบุคลากร มาจากที่อื่น และก็เสียเงินอีกจำนวนหนึ่งเท่านั้นเองในการละลาย พฤติกรรม แต่ความคุ้มไม่คุ้มจะไปวัดในตอนสุดท้าย และถ้า สุดท้ายปลายทางผ่านหลักสูตรไปแล้วท่านก็ยังมีลักษณะเป็น เหมือนคนพันธุ์เก่าและไม่สามารถทำงานให้กรมสอบสวนคดีพิเศษ ให้สมกับเป็นกรมได้ ตรงนั้นสิ่งที่จะพูดกันว่า อาจจะไม่คุ้มและ ทำให้ต้องมีการทบทวนสำหรับการที่จะจัดรุ่นที่ ๒ ที่ ๓ ต่อไป แต่ถ้าคุ้ม ผมได้ให้แนวทางในคณะกรรมการคดีพิเศษที่ผมเป็น ประธานอยู่แล้วว่า ขอให้เดินหน้าต่อไป พวกท่านไม่ใช่ว่าเสร็จจาก การอบรมครั้งนี้แล้ว ก็จะสามารถได้เลยโดยไม่มี การอบรมอีก วันดีคืนดีก็จะต้องเรียกกลับมาอบรมซ้ำแล้วซ้ำอีกโดยเฉพาะ คดีพิเศษ หรือกฎหมายพิเศษเฉพาะเรื่อง คราวนั้นอาจจะไม่ใช่ ละลายพฤติกรรมอย่างครั้งนี้ แต่เป็นการลงลึกให้ท่านคุ้นเคยกับ กฎหมายหรือเทคนิคเฉพาะเรื่อง เพราะขึ้นชื่อว่าคดีพิเศษมัน ครอบคลุมกว้างและใน ท่ามกลางความพิเศษ บางครั้งต้องการสิ่งที่เรียกว่าซูเปอร์พิเศษหนักลงไป เป็นเรื่อง ๆ ซึ่งก็คงจะค่อยดู ในโอกาสต่อไป

ความหมายของคดีพิเศษ

ผมอยากเริ่มอย่างนี้ว่า เวลาพูดถึงคดีพิเศษมันเป็น technical term แต่เราพูดกับชาวบ้านต้องอธิบายให้ตาดี ตาสายมี ยายมา ป้าเมี้ยน ฟังให้เข้าใจ คำว่าคดีพิเศษเป็นศัพท์เทคนิค ของกฎหมาย ในแง่ของชาวบ้านทั่วไปเขาจะรู้สึกว่าจะอะไรที่มีลักลอบ

ซับซ้อนกว่าธรรมดา มันน่าจะเป็นคดีพิเศษทั้งนั้น แต่ความจริง ไม่ใช่เพราะมาตรา ๒๑ กำหนดไว้แล้วว่าที่จะเป็นคดีพิเศษได้นั้น มีอยู่ ๒ ชนิดเท่านั้น คือ

ความหมายที่ ๑ : คดีตามกฎหมาย ๒๒ ฉบับ

คดีตามกฎหมาย ๒๒ ฉบับในบัญชีท้ายพระราชบัญญัติ เป็นคดีพิเศษ และแค่นั้นไม่พอต้องเป็นคดีที่คณะกรรมการพิเศษ ได้วางหลักเกณฑ์ขาลงไปอีก มิใช่สักแต่ทำอะไรก็ตามที่เป็นคดี ตามกฎหมาย ๒๒ ฉบับ ในบัญชีท้ายกฎหมายจะเป็นคดีพิเศษโดย อัตโนมัติ ในการประชุมคณะกรรมการพิเศษนัดสุดท้ายที่ผ่านมา เราได้มีการพูดกันว่า เราจะวางหลักเกณฑ์อย่างไร ที่จะให้คดีตาม กฎหมาย ๒๒ ฉบับ เป็นคดีพิเศษ เพราะเราไม่ได้ต้องการเอา พระราชบัญญัติทั้ง ๒๒ ฉบับ เข้ามาเป็นคดีพิเศษ ในที่สุดก็ได้มี ผู้ไปวางหลักเกณฑ์เสนอกลับเข้ามา ถกเถียงโต้แย้งกันอยู่ยาวนาน ทีเดียวว่า อันนั้นใช่ไหม อันนี้ใช่ไหม อันนั้นควรจะเป็นคดีพิเศษ หรือ อันนี้ควรจะเป็นคดีธรรมดาเพราะว่าแม้จะอยู่ใน ๒๒ ฉบับ ตามบัญชี แต่กฎหมายก็ให้เกณฑ์กว้าง ๆ ว่าต้องเป็นกรณีความผิด ข้ามชาติ ต้องมีผลกระทบรุนแรง หรือต้องมีความสลับซับซ้อน ต้อง เกี่ยวพันกับผู้มีอิทธิพลด้วย

ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการคดีพิเศษกำหนด เราก็ มากำหนดและพบว่าบางครั้ง ในพระราชบัญญัติ ๒๒ ฉบับ ตามบัญชีท้าย บางฉบับได้กำหนดไว้ให้เป็นกฎหมายที่อยู่ในข่าย กฎหมายคดีพิเศษ เพลินไปหน่อยจริง ๆ วันนี้เอาออกสัก สี่ห้าหกฉบับก็ไม่ได้เสียความอะไรเลย ที่ว่าเพลินไปหน่อยเพราะว่า พระราชบัญญัติบางฉบับไม่มีความผิดอาญาอยู่ด้วย และไม่อาจ จะกระทำการอันเป็นความผิดได้ อย่างกฎหมาย B.O.I. เป็นหนึ่งใน ๒๒ บัญชีท้าย ซึ่งก็นึกไม่ออก ว่ามีคนทำผิดพระราชบัญญัติ ส่งเสริมการลงทุนตรงไหน ได้อย่างไร เพราะในพระราชบัญญัตินั้น ไม่ได้กำหนดฐานความผิด อย่างนี้เป็นต้น มีหน้าซ้ำความผิด บางอย่าง มองเผิน ๆ เหมือนกับอยู่ใน ๒๒ ฉบับตามบัญชีท้าย แต่คณะกรรมการคดีพิเศษได้ตกลงกันไปแล้วว่าระวัง เอาเข้าจริง มันเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาธรรมดา พอคิดได้ อย่างนั้นเราก็ต้องทำใจทันทีว่า ลากเข้ามาเป็นคดีพิเศษไม่ได้หรอก ยกตัวอย่างเช่น ความผิดตามพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ ปรากฏว่าในพระราชบัญญัตินั้นเวลากำหนดฐานความผิดไม่ได้ สร้างฐานความผิดอะไรขึ้นใหม่เลยหากแต่เพียงบอกว่าถ้า กรรมการหรือผู้จัดการมีส่วนร่วมรู้เห็นด้วยก็ให้รับผิดด้วย ทีนี้พอจะ รับผิดฐานอะไรมันโยนกลับไปหาความผิดตามประมวลกฎหมาย

อาญากรรมดา อย่างนี้ก็ต้องมานั่งคิดกันว่าเราจะให้เป็นคดีพิเศษได้หรือไม่ เมื่อไม่ได้ก็ต้องเอาออกไป นี่คือการแรกที่เราเรียกว่าคดีพิเศษ

ความหมายที่ ๒ : ความผิดที่คณะกรรมการ คดีพิเศษมีมติให้เป็นคดีพิเศษ

ความหมายของคดีพิเศษประการที่ ๒ ก็คือ ความผิดอะไรก็ตามที่คณะกรรมการคดีพิเศษมีมติไม่น้อยกว่า ๒ ใน ๓ ของคณะกรรมการให้ขึ้นบัญชีพิเศษเอาไว้ว่าเป็นคดีพิเศษ เฉพาะกิจ เฉพาะคราว เฉพาะเรื่อง เฉพาะราว ซึ่งวันนี้ก็มีไปแล้วหลายเรื่อง ท่านอธิบดีรายงานเข้ามาในที่ประชุมว่าเรื่องนั้นเรื่องนี้ขอเป็นคดีพิเศษ ผมขออภัยที่ไม่สามารถลงในรายละเอียดได้เพราะต้องเก็บเป็นความลับอยู่สักระยะ เป็นเรื่องมีอิทธิพล เป็นเรื่องที่ทางตำรวจ พนักงานสอบสวนธรรมดาไม่สามารถที่จะล่วงไปถึงได้ เคยปล่อยให้ล่วงไปแล้วก็ล่วงได้แค่นั้น สมควรจะขึ้นทะเบียนเป็นคดีพิเศษ ที่ประชุมก็ลงมติด้วยคะแนนลับ อย่างนั้นก็ขึ้นบัญชีเป็นคดีพิเศษประเภทที่ ๒

การสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ ต่างจากคดีธรรมดาอย่างไร

คำถามที่แทรกเข้ามาตรงนี้คือคดีพิเศษนั้นต้องมีการดำเนินการที่เรียกว่าสืบสวนสอบสวนในลักษณะใด ความจริงถ้าถามสั้น ๆ แล้วก็ให้ตอบสั้น ๆ ก็ตอบว่า เหมือนคดีธรรมดา คดีพิเศษต่างจากคดีธรรมดา แต่ก็ได้มีกระบวนการสืบสวนสอบสวนพิเศษผิดไปจากคดีธรรมดา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา

ความอาญาว่าอย่างไร การดำเนินการคดีพิเศษก็ว่าอย่างนั้น พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษไม่ได้สร้างกระบวนการขึ้นใหม่ จนกระทั่งผิดแปลกไปจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา คำถามต่อไปว่าแล้วไปทำให้กลายเป็นคดีพิเศษทำไม ตรงนี้ต้องตอบว่า เพื่อเร่งรัดจัดการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เร่งรัดจัดการอะไร เร่งรัดจัดการคดีที่กำหนดให้เป็นคดีพิเศษให้มีประสิทธิภาพยิ่งกว่า คดีธรรมดา ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่า คดีธรรมดานั้นมีมาก สมมติมี ๑๐,๐๐๐ เรื่อง ถ้าเราถือว่าคดีพิเศษหรือไม่พิเศษก็อยู่ในลักษณะเดียวกันหมดทั้ง ๑๐,๐๐๐ เรื่อง ลองคิดดูว่าอัตรากำลังเจ้าหน้าที่มีเท่าไร วันนี้ตำรวจเรามีอัตรากำลังทั่วประเทศ ๒๓๐,๐๐๐ คน นับตั้งแต่เป็นพลตำรวจขึ้นมาจากกระทั่งถึง ผบ.ตร. แต่ใน ๒๓๐,๐๐๐ คน มีสักกี่คนที่เป็นพนักงานสอบสวน ซึ่งน้อยมากก็เลยคิดว่า ถ้าในคดีอาญาทั้งหมด ซึ่งสมมติว่ามี ๑๐,๐๐๐ คดี ความจริงไม่ใช่ หากแต่มีเป็นแสนเป็นล้านคดี เรามีอัตราตำรวจอยู่เพียงแค่นี้ ในจำนวนแค่นี้เป็นพนักงานสอบสวนอยู่อีกเพียงแค่นี้ แล้วเมื่อไร พนักงานสอบสวนจะสามารถทำคดีเหล่านั้นได้จนกระทั่งลู่วงตอบว่าไม่มีทาง ต้องใช้เวลานานต้องใช้เทคนิคมาก ต้องใช้งบประมาณมาก ต้องใช้กลไกอีก มหาศาล และในที่สุดก็เลยกลายเป็นดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ว่าใน ๑๐,๐๐๐ คดี จะให้น้ำหนักแก่คดีใดหรือไม่ให้น้ำหนักแก่คดีใด

คดีพิเศษ เป็นนิติวิสัยไม่ใช่อัตวิสัย

ถ้าเราตามข่าวหนังสือพิมพ์เราจะพบว่าบางคดีเป็นคดีเล็กน้อยสามัญเต็มที แต่ความที่อีกทีก็ใคร่ใคร่คนสนใจ เช่น นิสิตคนหนึ่งมียาบ้าอยู่ในครอบครองไม่กี่เม็ด ถ้าหากคนที่ถูกจับเป็นนายคำซึ่งเป็นกรรมกร มันเป็นคดีธรรมดาเสียยิ่งกว่าคดีธรรมดา แต่พอคนถูกจับเป็นนิสิตปี ๓ ของคณะหนึ่งในมหาวิทยาลัย มีชื่อแห่งหนึ่ง ตรงนี้แหละ เจ้าหน้าที่ที่เข้าไปทำคดีเขารู้สึกว่าเป็นเรื่องใคร่ใคร่คนสนใจทั้งหมดมาลงที่คดีนั้น คดีนั้นก็กลายเป็นคดีพิเศษในสายตาของเจ้าหน้าที่ไป เราคงเคยเห็นนะครั้นว่าบางคดีข่าวมันขึ้นผู้เสียหาย จับตัวคนร้ายได้จากภูฏานวันนี้นุ่งนี้สืบพยานอีก ๓ วันก็ตัดสินได้แล้ว นั่นเป็นเพราะว่าแม้เป็นคดีธรรมดาคืออยู่ประเภทหนึ่งใน ๑๐,๐๐๐ คดี แต่สังคมให้ความสนใจ เจ้าหน้าที่

ก็ให้ความสนใจตาม เมื่อทุกอย่างสูงงอม ตัวผู้ต้องหาที่มี ศาลก็พร้อม ก็ดำเนินคดีต่อเนื่องจนสามารถจับเสร็จลงได้ในเวลาอันรวดเร็ว คดีนั้นก็กลายเป็นคดีพิเศษขึ้นมาในสายตาเจ้าหน้าที่ที่ทาคดี และในสายตาของสื่อมวลชน แต่เป็นความหมายที่เรียกว่าตามอัธยาศัย คือตามใจชอบของผู้ทาคดี เราก็มาคิดว่าควรจะต้องมีคดีพิเศษที่ไม่ได้ขึ้นอยู่กับอัธยาศัย คือความรู้สึกนึกคิดของผู้ทาคดี ควรเป็นนิติอัธยาศัยซึ่งเป็นพิเศษในความหมายของกฎหมาย คุณจะถือว่าพิเศษหรือไม่พิเศษไม่รู้ แต่รัฐถือเป็นคดีพิเศษ ถ้าเช่นนั้นก็จะมีการแยกออกมาเป็นคดีพิเศษต่างหากและก็จะได้รับการปฏิบัติต่างหากอย่างรวดเร็วอย่างเที่ยงธรรมอย่างต่อเนื่อง สรุปก็คืออย่างมีประสิทธิภาพ สรุปอีกทีก็คือใช้ถ้อยคำที่ผมเอ่ยเมื่อสักครู่เข้าไปจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ที่จริงไม่ใช่ทุกประเทศในโลกที่มีคดีพิเศษ หลายประเทศเขาก็จัดเป็นคดีธรรมดาถ้าจะพิเศษก็จะพิเศษตามอัธยาศัยอยู่ดีเหมือนกับบ้านเมืองเราในอดีต แต่ในบางประเทศเขาไม่คิดอย่างนั้น เขาคิดว่าเราไม่สามารถจะถือปฏิบัติต่อคดีทั้งหลายคล้าย ๆ กันได้เพราะว่าตำรวจมีน้อยกว่าใจร้อมมาก และกระบวนการยุติธรรมมีกรอบกำหนด เพราะฉะนั้นเมื่อจะต้องทุ่มเทก็คงจะเลือกทุ่มเทได้บางเรื่อง ก็พยายามจะทำให้เรื่องบางเรื่องได้รับการทุ่มเทอย่างจริงจัง กลายเป็นเรื่องตามนิติอัธยาศัย คือใช้มาตรฐานทางกฎหมาย ไม่ใช่อัธยาศัย คือแล้วแต่ใจของคนทาคดี เพราะฉะนั้นในบางประเทศเขาก็จัดเป็นคดีพิเศษเหมือนกัน เรื่องอย่างนี้ถ้าไปสำรวจตรวจสอบในประเทศเหล่านั้นก็จะพบว่าบางครั้งเขาไม่ได้เรียกตรง ๆ ว่าคดีพิเศษ แต่มีอะไรบางอย่างที่ทำให้เห็นว่าเป็นคดีพิเศษ แต่ที่เขาเรียกตรง ๆ ว่าคดีพิเศษก็มีอยู่เหมือนกัน

สหรัฐอเมริกา : ต้นแบบ การจัดทำกฎหมายคดีพิเศษ

ในสหรัฐอเมริกาซึ่งดูจะเป็นต้นแบบที่เราได้รับอิทธิพลเข้ามาในการจัดทำกฎหมายคดีพิเศษของไทย เขาไม่ได้ถือเป็นคนพิเศษโดยเรียกว่าคดีพิเศษเพียงแต่ความที่ประเทศเขาเป็นรัฐรวมประกอบขึ้นด้วยมลรัฐ ๕๐ มลรัฐ แต่ละมลรัฐมีกฎหมายของตนเองมีสิทธิบัญญัติของตนเองมีอธิปไตยของตนเองอย่างในสหรัฐอเมริกา ๕๐ มลรัฐเอ่ยขึ้นมาเถอะมลรัฐอะไรก็ข้างเขามีลักษณะของความเป็นรัฐรวมอย่างสมบูรณ์ สมมติแคลิฟอร์เนียซึ่งเป็นหนึ่งใน ๕๐ รัฐ แคลิฟอร์เนียประกอบขึ้นด้วยจังหวัดตั้ง ๗๐

จังหวัด เหมือนกับประเทศไทย ๑ ประเทศมี ๗๖ จังหวัด และใน ๗๐ จังหวัดในมลรัฐแคลิฟอร์เนีย เช่น จังหวัดลอสแอนเจลิส จังหวัดซานฟรานซิสโก จังหวัดโอคแลนด์ จังหวัดพาโลอัลโต ซึ่งเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด เขามีจังหวัดหนึ่งเป็นเมืองหลวงของมลรัฐที่ชื่อว่าจังหวัดซากราเมนโต เมืองหลวงนี้คนต่างชาติไม่ค่อยจะรู้จักเพราะเราจะไปรู้จักจังหวัดตั้ง ๆ เช่น ซานฟราน ฯ แอลเอ ที่จริงนั่นคือจังหวัด แต่เมืองหลวงคือซากราเมนโตมีผู้ว่าการรัฐหรือ Governor ซึ่งยิ่งใหญ่มาก ยิ่งกว่าประธานาธิบดีของประเทศเสียอีก แต่เขาใหญ่ในมลรัฐแคลิฟอร์เนียเท่านั้นใช้อำนาจนอกรัฐไม่ได้ ยิ่งคนในปัจจุบันใหญ่มากเพราะตัวใหญ่ คือนักกลามชาวยามระดับโลกชื่อ อาร์โนลด์ ชาวสเนกเกอร์ นั้นเป็นผู้ว่าการมลรัฐแคลิฟอร์เนีย ซากราเมนโต เมืองหลวงก็มีกระทรวงต่าง ๆ เกือบทุกกระทรวงที่ประเทศไทยมี แต่เป็นกระทรวงของมลรัฐแคลิฟอร์เนีย มีรัฐมนตรีเจ้ากระทรวงด้วยจะขาดอยู่ ๒ กระทรวงเท่านั้นคือไม่มีกระทรวงกลาโหม และไม่มีกระทรวงการต่างประเทศ ทั้ง ๒ กระทรวงนี้ต้องให้รัฐบาลกลางที่วอชิงตันดีซีรับเอาไป เพราะฉะนั้นวันดีคืนดีอ่านข่าวหนังสือพิมพ์พบว่า มีรัฐมนตรีหรืออเมริกามาเยือนเมืองไทย อย่าเพิ่งตื่นตื่นดีใจอะไรนักหนาเวลาเขามาเยี่ยมคารวะเราถามเขาก่อนว่าคุณเป็นรัฐมนตรีมาจากมลรัฐหรือรัฐมนตรีมาจากประเทศ เพราะอาจเป็นรัฐมนตรีของกระทรวงเกษตรที่มาจากมลรัฐแคลิฟอร์เนียและคุยกันเสร็จจับไม้จับมือเสร็จเขาก็กลับไปอีก ๓ วัน อาจจะมีรัฐมนตรีเกษตรไหลมาใหม่อย่าได้พิศวงว่าเพิ่งลากันเมื่อวานขึ้นทำไมวันนี้มาใหม่เมื่อวานแคลิฟอร์เนีย วันนี้อาจเป็นรัฐมนตรีเกษตรของมลรัฐเท็กซัส คุยกับรัฐมนตรีเกษตรกลับไปเดี๋ยวก็นี่มีรัฐมนตรีเกษตรมาอีก มาจากมลรัฐนิวยอร์ก ก็รัฐใครรัฐมัน

เขาก็มีกระทรวงอย่างนี้กันทั้งนั้น ทุกมลรัฐ นอกจากกระทรวงแล้ว ในมลรัฐแคลิฟอร์เนีย เขาก็มีสภาที่เรียกว่า State Congress คือสภาของมลรัฐออกกฎหมายใช้ในมลรัฐ แต่ละมลรัฐก็จะมีสภาออกกฎหมายของตัวเองซึ่งไม่เหมือนกัน กับอีกมลรัฐหนึ่ง

ผมเดี๋ยวนมาเถอะคนไทยที่ไปเรียนกฎหมายที่อเมริกาทำไม่ถึงมีความจำเป็นต้องเลือกว่าเราจะไปเรียนมหาวิทยาลัยอะไรก็เพราะว่ามหาวิทยาลัยแต่ละแห่งมันอยู่คนละมลรัฐ ถ้าคุณไปเรียนในมลรัฐใดคุณก็จะได้กฎหมายของมลรัฐนั้น คุณไม่ได้กฎหมายของมลรัฐอื่น จริงอยู่กฎหมายกลาง ๆ ของประเทศมีอยู่ แต่อีกหลายเปอร์เซ็นต์เป็นกฎหมายของมลรัฐใครมลรัฐมันคนที่ไม่เรียนแคลิฟอร์เนียก็ได้กฎหมายแคลิฟอร์เนียแต่คุณไม่ได้

กฎหมายของเท็กซัส คุณไปเรียนเท็กซัส คุณก็ได้กฎหมายอเมริกาของเท็กซัสแต่คุณไม่ได้กฎหมายของนิวยอร์ก คุณไปเรียนนิวยอร์กคุณก็ได้กฎหมายของนิวยอร์กแต่คุณไม่ได้กฎหมายของเวอร์จิเนีย นี่คือความเป็นรัฐรวมซึ่งเราไม่ใช่ ในแต่ละมลรัฐเขาก็มีตำรวจของเขาเอง เขามีข้าราชการมีผู้พิพากษาเอง ท่านเคยได้ยินไซ้ใหม่คนอเมริกันในแต่ละมลรัฐบรรลุนิติภาวะอายุไม่เท่ากัน ของเรารู้ว่าอายุ ๒๐ ปีบรรลุนิติภาวะก็เพราะเราเป็นรัฐเดี่ยว คุณเกิดตั้งแต่พะเยายันสุโขทัย-ลกก์ก็บรรลุนิติภาวะอายุ ๒๐ ปีเหมือนกันหมด เพราะเราอยู่ภายใต้กฎหมายเดียวกัน แต่ใน ๕๐ มลรัฐของสหรัฐอเมริกาฉันเขามีกฎหมายของแต่ละมลรัฐไม่เหมือนกัน ถ้าจะเหมือนกันก็เพราะสมัครใจเหมือนกันแต่ไม่จำเป็น เคยมีคนทำตารางมาให้ดูคนอเมริกันเกิดที่มิชิแกนบรรลุนิติภาวะคนละวัยกับคนที่เกิดในนิวยอร์กคนละวัยกับที่เกิดในฟลอริดา และแต่ละมลรัฐเขาก็มีตำรวจเขาเอง เพื่อที่จะ enforce กฎหมายของรัฐของตัวเอง ที่นี้ความเดือดร้อนความลำบากก็มีว่าบางอย่างเป็นความผิดคาบเกี่ยว เช่นเขียนจดหมายจากมลรัฐหนึ่งไปผู้ที่อยู่อีกมลรัฐหนึ่ง และไปลักพาตัวที่อีกมลรัฐหนึ่ง เอาไปเก็บเรียกค่าไถ่ในอีกมลรัฐหนึ่งอย่างนี้มันคาบเกี่ยว หรือความผิดบางอย่างเป็นความผิดที่ประเทศถือว่าเป็นความผิดของประเทศ อย่างนั้นจะให้อยู่ในอำนาจหรือมือของตำรวจมลรัฐใดมลรัฐหนึ่งไม่ได้ ฉะนั้นในท่ามกลางคดีสามัญทั้งหลายที่ตำรวจมลรัฐใครมลรัฐมันทำกันเอง เขาก็มีคดีพิเศษขึ้นในระบบของเขา คดีพิเศษในความหมายนั้นก็คือคดีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจกลางของประเทศสามารถตามคดีได้หมดตั้งแต่ต้นจนจบโดยไม่สนใจว่าทำผิดกฎหมายใครอยู่ในความครอบครองของใคร อะไรก็ตามที่เป็นของกลางทำเหมือนกันหมดทั้งประเทศ สหรัฐอเมริกาจะเริ่มต้นด้วย federal ทั้งนั้น ซึ่งตรงข้ามคำว่า "state" state ก็คือมลรัฐ รัฐใครรัฐมัน แต่อะไรที่เป็นของกลางใช้ร่วมกันทั้งประเทศ ทุกมลรัฐ จะเรียก federal ยกตัวอย่าง ถนนในประเทศสหรัฐอเมริกา มีถนนของมลรัฐ โดยใช้งบประมาณของมลรัฐ และถนนของ federal ที่เป็นทางหลวงแผ่นดิน ซึ่งใช้งบประมาณของรัฐบาลกลาง เช่นกัน เขามีตำรวจของมลรัฐ และตำรวจกลาง คนที่อยู่ในมลรัฐเสียภาษีบำรุงมลรัฐ ขณะเดียวกันก็ต้องเสียภาษีบำรุงประเทศที่เรียกว่า federal tax คนสหรัฐอเมริกาจะต้องเสียภาษี ๒ ต่อ ซึ่งนับว่าเป็นจำนวนสูง เพราะฉะนั้นตำรวจกลางที่จะเข้าไปทำคดีได้ ไม่ว่าจะเกิดในมลรัฐใด ต้องเข้าไปอย่างจำกัด ไม่ใช่ต้องทำทุกคดี แต่นั่นแปลว่าคดีพิเศษ และเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ทำคดีนี้เรียกว่า FBI ซึ่ง F ย่อมาจาก federal นอกจากจะมี FBI แล้วยังมี SBI คือ State Bureau of Investigation คือกรมตำรวจของมลรัฐ แต่มลรัฐทั้ง ๕๐ รัฐ ที่ไหนจะรู้ FBI ได้เพราะใช้อำนาจได้ทุกมลรัฐ นั่นก็คือการทำคดีพิเศษของสหรัฐอเมริกา

จะเห็นได้ว่าในประเทศสหรัฐอเมริกาที่แบ่งเป็นคดีธรรมดาและคดีพิเศษเนื่องจากระบบรัฐธรรมนูญกำหนด และแบ่งกันตรงเขตอำนาจ ส่วนประเทศอื่น ๆ ก็มีลักษณะคล้าย ๆ กัน แม้แต่ประเทศที่เป็นรัฐเดี่ยว ไม่มี state ไม่มี federal ในบางประเทศก็มีคดีพิเศษได้โดยให้ความหมายว่าเป็นคดีที่ยุ่งยากซับซ้อนกว่าที่เจ้าหน้าที่สามัญจะทำคดีได้ เพราะอาจจะมียุติพลหรือต้องใช้เทคนิคสูงมาก คดีสามัญอยู่ในความรับผิดชอบของตำรวจธรรมดา ซึ่งฝึกมาจากโรงเรียนนายร้อยตำรวจธรรมดา แต่การทำคดีพิเศษต้องใช้เจ้าหน้าที่จำนวนมาก เสียเวลามาก เพื่อไม่ให้เป็นการเสียเวลาในหลายประเทศจึงมีการสร้างเจ้าหน้าที่พิเศษขึ้นเพื่อรับผิดชอบคดีพิเศษ อันเป็นการปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เมื่อประมาณ ๓ - ๔ ปีที่ผ่านมา จากประสบการณ์การเป็นกรรมการธนาคารแห่งประเทศไทยเคยมีคดีเกิดขึ้นเกี่ยวกับธนาคารพาณิชย์หลายแห่ง ขณะนั้น ม.ร.ว. จตุมงคล โสณกุล เป็นผู้อำนวยการธนาคารแห่งประเทศไทย จึงคิดว่าควรมีผู้อำนวยการฝ่ายคดีของธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นการเฉพาะ เพื่อจะได้จัดการทำเรื่องนี้อย่างถูกต้อง เพราะที่ผ่านมาได้มีการปล่อยปละละเลยมานาน แต่แม้จะมีผู้อำนวยการฝ่ายคดีก็ได้ประโยชน์เพียงเพื่อประสานกับทางตำรวจและทางอัยการเท่านั้น พอถึงเวลาที่ใช้ตำรวจธรรมดาตามช่วยทำคดี ก็ทำไม่ได้ผลเพราะตำรวจต้องทำคดีอื่น ๆ ด้วย มีตำรวจบางท่านขอลาศึกษาต่อทางด้านบริหารธุรกิจเพื่อจะได้มาทำคดีธนาคารพวกนี้ ซึ่งตรงนี้เป็นปัญหามาตั้งแต่อดีต ในที่สุดก็ต้องตั้งหน่วยคดีพิเศษขึ้นเพื่อที่จะให้คนพิเศษมานั่งทำคดีพิเศษจะได้ไม่ต้องยุ่งกับคนธรรมดาที่ทำคดีธรรมดา บัดนี้ความคิดเรื่องการตั้งกรมสอบสวนคดีพิเศษจึงเกิดขึ้น เหตุที่ต้องมีกรมสอบสวนคดีพิเศษขึ้นในกระทรวงยุติธรรม เนื่องจากเพื่อที่จะมาจัดการกับคดีพิเศษอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้เพื่อให้กระบวนการมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นกว่าเดิมนั่นเอง

การสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษตามมาตรฐานของรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญมีมาตรฐานสำหรับคดีพิเศษ และการจัดการคดีพิเศษจะต้องสอดคล้องกับมาตรฐานของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๗๕ ซึ่งบัญญัติตอนท้ายว่า "...รัฐจะต้องจัดระบบงานของรัฐให้มี

ประสิทธิภาพเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน...” เพราะฉะนั้น จะทำอะไรก็ตามต้องให้ระบบงานของรัฐตอบสนองความต้องการของประชาชนให้ได้ เช่น ประชาชนต้องการให้รัฐทำงานด้วยความกระฉับกระเฉง ว่องไว โปร่งใส รัฐบาลก็ทำให้โปร่งใส ทำให้รวดเร็วก็มีการทำระบบ e-government ต้องการให้มีหน่วยงานรับผิดชอบ มี one stop service คือบริการแบบรวมศูนย์ รัฐบาลก็จัดโครงสร้างกระทรวงใหม่ นั่นคือการปฏิรูประบบราชการทั้งนี้ เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน เหตุที่ต้องตอบสนองประชาชนเพราะเนื่องจากรัฐธรรมนูญกำหนด แต่ในมาตรา ๗๕ ได้บัญญัติไว้หลายเรื่องแม้จะบัญญัติในเรื่องปฏิรูประบบราชการ แต่ก็ได้บัญญัติเรื่องการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมด้วย เพราะฉะนั้นในมาตรา ๗๕ อีกท่อนหนึ่งได้บัญญัติว่า

“
...

”
...

ซึ่งไม่ได้นำเรื่องการจัดระบบงานยุติธรรมมาเขียนรวมกับเรื่องปฏิรูประบบราชการ เวลากล่าวถึงเรื่องปฏิรูประบบงานของรัฐอย่างอื่น จะใช้คำว่า "เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน" ฉะนั้น การตั้งกระทรวง กรม ต่าง ๆ การยุบเลิกส่วนราชการต่าง ๆ ทำขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน แต่ในเรื่องของกระบวนการยุติธรรมจะต้องเป็นไปเพื่อความยุติธรรมเท่านั้น ไม่ใช่เพื่อตอบสนองความต้องการ ไม่เช่นนั้นจะเป็นอยุติธรรมทันที ฉะนั้นมาตรา ๗๕ แยกมาอีกท่อนหนึ่งว่า ถ้าจะปฏิรูประบบราชการก็ต้องตอบสนองความต้องการของประชาชน แต่ถ้าจะจัดระบบงานยุติธรรมไม่ได้จัดเพื่อสนองความต้องการของประชาชนแต่เพื่อให้กระบวนการยุติธรรมมีประสิทธิภาพและอำนวยความสะดวกอย่างรวดเร็ว และเท่าเทียมกัน นี่คือมาตรฐานทางรัฐธรรมนูญ ผมได้เรียนอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษว่า ภารกิจของกรมสอบสวนคดีพิเศษ และเจ้าหน้าที่สอบสวนคดีพิเศษ ก็คือ ท่านเป็นคนพันธุ์ใหม่ในกระบวนการยุติธรรมที่จะต้องช่วยกันทำให้กระบวนการยุติธรรมแบบใหม่นี้ มีประสิทธิภาพ อำนวยความสะดวกยุติธรรม รวดเร็ว และเท่าเทียมกัน ทำได้ดังนี้จึงได้ชื่อว่าครบถ้วนกระบวนการตามมาตรฐานของรัฐธรรมนูญ

ในส่วนของผู้เจ้าหน้าที่ตำรวจของสำนักงานตำรวจแห่งชาติก็ต้องทำสิ่งเหล่านี้ด้วย เพราะอยู่ในกระบวนการยุติธรรมด้วยเช่นกัน แต่โดยระบบเดิมที่เป็นมาอย่างนี้ เขาอาจพอใจว่ามีประสิทธิภาพแล้วก็ไม่เป็นไร แต่เมื่อรัฐออกพระราชบัญญัติใหม่เมื่อต้นปี และบอกว่านี่คือคดีพิเศษ ถามว่าออกพระราชบัญญัตินี้มาเพื่ออะไร ก็เพื่อที่จะพัฒนากระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นนั่นเอง แปลว่าท่ามกลางกระแสปกติเราคิดว่าไม่สามารถมีประสิทธิภาพได้ทันทีจึงต้องมีกฎหมายใหม่ มีกรม และเจ้าหน้าที่ใหม่ ถ้าอย่างนั้นก็จะต้องทำให้มีประสิทธิภาพอีกแบบหนึ่ง จะใช้ประสิทธิภาพเดิมมาเป็นมาตรฐานไม่ได้ นี่คือมาตรฐานทางรัฐธรรมนูญ

กระบวนการยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพ คือ เป็นธรรม

คำว่า "จัดระบบงานของกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพ" เป็นคำที่กว้าง สักเกตให้ตีว่าไม่มีคำใดที่กล่าวว่าเป็น "เป็นธรรม" เลย ตอนที่ร่างรัฐธรรมนูญมีการโต้เถียงกันว่าควรจะต้องเขียนหรือไม่ว่า "จัดระบบงานของกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพและเป็นธรรม" มีคนเสนอว่าอย่าเขียนเลย เพราะขึ้นชื่อว่ากระบวนการยุติธรรมก็ต้องเป็นธรรมทั้งนั้น ถ้าไม่ just แล้วจะมี justice ได้อย่างไร จึงได้นำคำว่า "เป็นธรรม" ออกไป แต่ความจริงคำว่า "เป็นธรรม" ได้ซ่อนเข้าไปอยู่ในคำว่า "ประสิทธิภาพ" อยู่แล้ว คำว่า "ประสิทธิภาพ" มีความหมายครอบคลุมทุกอย่าง รวดเร็วก็เป็นประสิทธิภาพ เป็นธรรมก็เป็นประสิทธิภาพ เท่าเทียมกันก็เป็นประสิทธิภาพ ทันสมัยก็เป็นประสิทธิภาพ

เมื่อตั้งกรมสอบสวนคดีพิเศษ และมีท่านทั้งหลายเป็นเจ้าหน้าที่ มาตรฐานตรงนี้มีมีความสำคัญ คือในการทำงานของท่าน ท่านต้องตระหนักเป็นอันดับแรกว่าท่านกำลังทำคดีพิเศษ ไม่ใช่คดีธรรมดา สปิริตของคดีพิเศษอยู่ตรงที่ท่านต้องเร่งรัดจัดการอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้ได้เร็ว เพราะฉะนั้นถ้าใครดูกฎหมายสอบสวนคดีพิเศษจะเห็นว่าแท้จริงแล้วกฎหมายไม่ได้มีอะไรแตกต่างไปจากวิธีพิจารณาความอาญา ตรงกันข้ามโยนไปหา ป.วิ.อาญา ด้วยซ้ำไป แต่สิ่งที่แตกต่างก็คือการเน้นอำนาจของเจ้าหน้าที่มากกว่าใน วิ.อาญา อำนาจในการสืบสวนสอบสวน เช่น การตรวจค้นในเคสสถาน ในที่รโหฐาน ในกาที่จะยึด หรืออายัด ซึ่งสิ่งเหล่านี้บางเรื่องเจ้าหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่มี ที่ไม่มีเพราะส่วนหนึ่งเป็นไปตาม วิ.อาญาเก่า

ปี พ.ศ. ๒๕๗๗ สมัยนั้นไม่ได้คิดถึงสิ่งเหล่านี้ และเมื่อมาจะคิดถึงสิ่งเหล่านี้และมีการแก้ไขเรื่องต่าง ๆ แต่ก็ไม่ได้แก้ไขเรื่องอำนาจเหล่านี้ เพราะการนำอำนาจพิเศษไปให้แก่คนที่ปฏิบัติหน้าที่แบบเก่าจะอันตราย ถ้าอำนาจพิเศษก็ต้องให้กับคนพิเศษที่ทำคดีพิเศษเพื่อจะจบและเสร็จรวดเร็ว ถ้านำอำนาจดังกล่าวไปให้ใครสักที่ยึด อายัด ไปให้กับเจ้าหน้าที่ ๒๓๐,๐๐๐ คน ตาม วิ. อาญา ทั้งหมดจะเป็นอันตรายเพราะเมื่อเกิดการใช้อำนาจผิดครรถงคลองธรรมก็จะไม่สามารถกลับไปแก้ไข หรือติดตามตรวจสอบได้ แต่ถ้ากรมสอบสวนคดีพิเศษซึ่งมีคนจำนวนน้อย และทำเฉพาะคดีพิเศษเมื่อทำเสร็จแล้วก็เสร็จเลย การตรวจสอบ การกำกับดูแล จะสามารถทำได้ง่ายกว่า ตรงนี้คือประสิทธิภาพอันดับแรกๆ ที่ให้แก่เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ ซึ่งเจ้าหน้าที่ก็ต้องใช้อำนาจให้ถูกต้องตามมาตรฐานในทางรัฐธรรมนูญ มาตรฐานที่ว่าคือเจ้าหน้าที่จะต้องไม่ใช้อำนาจไปในทางที่บั่นทอนสิทธิเสรีภาพของประชาชน และจะต้องใช้อำนาจเหล่านี้ไปในแนวทางที่สามารถถูกตรวจสอบได้

หัวใจของรัฐธรรมนูญมีอยู่ ๒ ข้อ คือ กระบวนการใดที่ปกติไม่สามารถตรวจสอบได้ฉบับนี้เน้นให้ตรวจสอบได้ และเน้นในเรื่องสิทธิเสรีภาพของประชาชน คำว่า "ตรวจสอบได้" และคำว่า "สิทธิเสรีภาพประชาชน" เห็นได้ชัดจากคำปรารภของรัฐธรรมนูญที่ดำเนินเนื้อความว่าพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหาจักรีบรมราชูปถัมภ์ จักรีนฤพดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ประกาศว่า ... จึงให้สภาร่างรัฐธรรมนูญร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ขึ้นโดยเน้นให้มีการตรวจสอบได้ และคุ้มครอง ส่งเสริมสิทธิเสรีภาพประชาชน นี่คือนิยามของรัฐธรรมนูญ เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่าในส่วนของรัฐบาลในอดีต รัฐบาลถูกตรวจสอบโดยสภาวันนี้รัฐธรรมนูญสร้างกระบวนการตรวจสอบขึ้นใหม่เป็นครั้งแรก รัฐบาลถ้าจะเปรียบไปแล้วก็เหมือนกับวงกลมที่รอบ ๆ มีลูกศรพุ่งมาจากทิศ ๔ ทิศ เมื่อก่อนมีลูกศรเพียงดอกเดียวที่มาจากสภา แต่ทุกวันนี้ไม่ใช่เพราะยังมีลูกศรที่มาจากศาลยุติธรรม มาควบคุมรัฐบาลด้วย ซึ่งเป็นศาลยุติธรรมที่เป็นอิสระ และยังมีลูกศรที่มาจากศาลปกครอง ศาลรัฐธรรมนูญ กกต. ป.ป.ช. คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ซึ่งเป็นหน่วยงานอิสระ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา เหล่านี้เป็นกระบวนการตรวจสอบรัฐบาล นี่เป็นการนำรัฐบาลเป็นตัวตั้ง ถ้านำรัฐบาลออก นำคดีอาญาใส่เข้าไป จะมีลูกศรพุ่งมาคล้าย ๆ กัน ผมกำลังจะบอกว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ทำคดีอาญานี้ อยู่ภายใต้การตรวจสอบ เพราะฉะนั้นเมื่อท่านทั้งหลายเป็นเจ้าของหน้าที่ในคดีพิเศษ มีอำนาจพิเศษตามกฎหมายพิเศษ

ท่านต้องเข้าใจสปีดนี้ว่า ท่านอยู่ใต้การตรวจสอบตามรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญได้สร้างกระบวนการตรวจสอบท่านไว้เป็นอันมาก บางกระบวนการอยู่ในพระราชบัญญัติ การสอบสวนคดีพิเศษ บางกระบวนการอยู่ในพระราชบัญญัติอื่น เช่น วิ.อาญา บางกระบวนการอยู่ในรัฐธรรมนูญ และในรัฐธรรมนูญได้สร้างไว้ถึง ๒ หมวด แต่ไหนแต่ไรเรื่องสิทธิเสรีภาพของประชาชนอยู่ในหมวด ๓ หมวดเดียว เป็นมาดังนี้ใน ๑๕ ฉบับ ฉบับนี้เรื่องเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของประชาชนแยกออกเป็น ๒ หมวด คือหมวด ๓ และหมวด ๔ คนที่เปิดดูเรื่องสิทธิเสรีภาพในหมวด ๓ เพียงหมวดเดียวไม่ได้เปิดดูในหมวด ๔ เสียคนมาเยอะแล้ว หรือคนที่เปิดแต่หมวด ๔ ลืมเปิดหมวด ๓ ก็เช่นกัน ต้องดูทั้ง ๒ หมวด เพราะกระจายอยู่ทั้ง ๒ หมวด ถ้าเสรีภาพของประชาชนทั่วไปจะอยู่ในหมวด ๓ สิทธิเสรีภาพผู้ต้องหาจะอยู่ในหมวด ๔ บางมาตราเป็นคัมภีร์สำหรับการสอบสวนด้วย อย่างเช่นมาตรา ๒๕๑ กล่าวว่าการสอบสวนคดีอาญาต้องทำอย่างรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรมนี่คือสปีดสำคัญที่รัฐธรรมนูญกำหนดขึ้น เพราะฉะนั้นเมื่อท่านไปเป็นเจ้าของหน้าที่คดีพิเศษซึ่งเป็นผู้ช่วยพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ถ้าการสอบสวนของท่านไม่ได้ทำอย่างรวดเร็ว เขาสามารถร้องเรียนท่านได้ หรือรวดเร็ว แต่ทำไม่ต่อเนื่อง เขาสามารถร้องเรียนท่านได้ หรือรวดเร็ว ต่อเนื่อง แต่ท่านไม่ได้ให้ความเป็นธรรม เขาก็ร้องเรียนท่านได้อีก และเวลาร้องเรียนเขาสามารถร้องเรียนได้ตั้งแต่ศาลยุติธรรม หรือหนักเข้าก็ศาลปกครอง กกต. ป.ป.ช. และผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา หรืออาจจะไปถึงศาลรัฐธรรมนูญก็ได้ เพราะกระบวนการตรวจสอบมีมาก ทั้งนี้ยังไม่รวมถึงการร้องเรียนไปยังสื่อมวลชนต่าง ๆ ซึ่งล้วนแต่เป็นกระบวนการตรวจสอบทั้งในและนอกกรอบแบบทั้งสิ้น และนี่เป็นสปีดสำคัญซึ่งเป็นมาตรฐานของรัฐธรรมนูญ

การดำเนินคดีต้องมีประสิทธิภาพ

ท่านจะต้องทำให้การดำเนินคดีมีประสิทธิภาพ เบื้องหลังการมีประสิทธิภาพคือต้องคิดตลอดว่ากระบวนการของเราถูกตรวจสอบได้ ไม่เหมือนเมื่อก่อนที่ไม่มีกระบวนการตรวจสอบนอกจากนายของเราตรวจสอบ สมัยนี้ตรวจสอบได้ไม่เพียงนายเรา เพราะกลัวนายกับเรารู้เห็นเป็นใจกัน มีองค์กรอิสระเข้ามาตรวจสอบและยังมีกระบวนการที่ประชาชนเข้ามาตรวจสอบอีก ดังจะเห็นได้จาก

รัฐธรรมนูญได้กำหนดเรื่องสิทธิในข้อมูลข่าวสารของราชการ เขามาขอได้ ในมาตรา ๒๕๑ ยังกล่าวอีกว่า ในคดีอาญาเมื่อมีการสอบสวนต้องมีทนายความมารับฟังการสอบสวน ถ้าไม่มีทนายความก็ต้องให้มีคนที่ไว้วางใจเข้ารับฟังการสอบสวน ตอนร่างครั้งแรกเขาคิดถึงทนายอย่างเดียว ภายหลังมีการกล่าวหาว่า ถ้าผู้ต้องหาที่ถูกสอบสวนเป็นทหารเขาจะนำนายทหารพระธรรมนูญมารับฟัง มีคนคิดว่าอย่างนั้นก็เขียนลงไปจะต้องมีทนายความหรือนายทหารพระธรรมนูญมานั่งฟัง ทีนี้ถ้าเกิดว่าราษฎรทั่วไปที่ไม่มีทนายความและไม่มีนายทหารพระธรรมนูญ แต่เขามีพ่อแม่พี่น้องที่เป็นคนรู้กฎหมายมานั่งฟังจะว่าอย่างไร มีการยกตัวอย่าง ในสมัยหม่อมราชวงศ์ คึกฤทธิ์ ปราโมช ถูกจับดำเนินคดีท่านก็นำคนที่ไม่รู้กฎหมายมานั่งฟัง แต่ท่านไว้วางใจให้มาเป็นเพื่อน เลยมีการเขียนในมาตรา ๒๕๑ ว่า คดีอาญาเมื่อจะมีการสอบสวนผู้ต้องหาจะต้องให้ผู้ต้องหาที่มีสิทธิที่จะให้มีทนายความหรือบุคคลอื่นที่ได้รับความไว้วางใจสามารถเข้ารับฟังการสอบสวนได้ ในส่วนนี้ครอบคลุมถึงนายทหารพระธรรมนูญ และญาติด้วย คุณถูกจับและถูกสอบสวนจะให้เรียกผมมานั่งฟัง ผมไม่ได้เป็นทนายความ แต่เมื่อเขาไว้วางใจก็จะได้เข้ารับฟังการสอบสวนด้วย นี่เป็นมาตรฐานหนึ่งตามรัฐธรรมนูญเพื่อให้เกิดความโปร่งใส ตรวจสอบได้

สิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นเรื่องสำคัญ

ความโปร่งใส ตรวจสอบได้ไม่เพียงพอ สปิริตรัฐธรรมนูญที่จะทำให้ทุกสิ่งทุกอย่างมีประสิทธิภาพมีอีกหนึ่งนอกจากคำว่าโปร่งใส รัฐธรรมนูญนี้ยังมีสปิริตคุ้มครองสิทธิเสรีภาพอีกด้วย เพราะฉะนั้น ท่านเป็นเจ้าของหน้าที่ที่ดี ท่านต้องคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพให้มาก มากกว่าสมัยที่ท่านเป็นตำรวจ หรือมากกว่าตำรวจทั่ว ๆ ไป ที่จริงตำรวจมีหน้าที่ที่ต้องคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนอยู่แล้ว แต่อาจจะคุ้นเคยกับการไม่ต้องคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพมานานแล้ว ตั้งแต่อดีตที่เป็นเจ้ากรมตำรวจในอดีต

แต่กรมสอบสวนคดีพิเศษเป็นกรมใหม่ มีคนพันธุ์ใหม่อยู่ ท่านต้องคำนึงตั้งแต่วันแรกที่ท่านเข้าทำงาน เพราะถ้าอยู่ไปแล้วท่านไม่คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพประชาชน ผมทายว่ากรมนี้จะกลับไปเหมือนกรมตำรวจ คดีพิเศษที่ท่านทำจะกลับไปเป็นคดีสามัญทั้งหมด และหนักเข้าถ้าตำรวจเขาทะยานขึ้นมา พิสูจน์ตัวเองได้ว่าเขาจะทำได้ดีกว่าท่าน เขาก็จะดีกว่าจริง ๆ ขณะนี้พวกท่านเปรียบเหมือน low cost airline ตำรวจเหมือนการบินไทย ถ้าเบียดน้อยหย่อนน้อยก็บิน low cost airline แต่เสี่ยงตรงที่เต็ม หรือคิวยาว ไม่ได้มีทุกวันเวลา เหมือนกันใครที่บ้ายโฉมหน้ามากรมสอบสวนคดีพิเศษก็ต้อง suffer ในสิ่งเหล่านี้เหมือนกัน และถ้าอยู่ไปการบินไทยเขาปรับตัวเองบ้าง ถ้าเขาทำอย่างนั้นเมื่อใดเขาทำได้ดีกว่า low cost airline เพราะทรัพยากรมีมากกว่า เพียงแต่เขาลดค่าโดยสารลงเท่านั้น เหมือนกับที่ผมกล่าวว่าการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ๒๓๐,๐๐๐ คน รวมมือกันปรับเต็มที่เน้นเรื่องการตรวจสอบสวน เน้นเรื่องสิทธิเสรีภาพ เน้นเรื่องประสิทธิภาพ ก็เหมือนการบินไทยที่ทำได้ดีกว่า low cost airline แปลว่าสำนักงานตำรวจแห่งชาติจะทำได้ดีกว่ากรมสอบสวนคดีพิเศษ วันนี้เมื่อการบินไทยไม่สามารถมี low cost airline การบินไทยก็จะตั้งบริษัทถูกเป็น low cost ขึ้นมา เมื่อสำนักงานตำรวจแห่งชาติไม่สามารถจะปรับตัวให้เป็นกรมสอบสวนคดีพิเศษได้ สำนักงานตำรวจแห่งชาติก็อาจเลือกปรับบางจุด เพื่อที่จะมาแข่งกับกรมสอบสวนคดีพิเศษ แข่งอย่างนี้ประชาชนได้ประโยชน์ห่วงแต่พวกท่านอีกหน่อยจะหนีโอนกลับไปอยู่ตำรวจทั้งหมด

เรื่องที่สำคัญและสำคัญคือ นอกจากจะต้องปรับปรุงประสิทธิภาพในเรื่องของการให้มีการตรวจสอบได้ ท่านจะต้องแสดงเรื่องการคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพประชาชนให้มากอย่างเคร่งครัด ผมเรียนท่านอธิบดีไปเมื่อวันก่อนว่าจะนำเสนอพระรังกลัวมากถ้าอยู่ไปเจ้าหน้าที่ของเราถูกคนเขาฟ้อง วันนี้ตำรวจถูกฟ้องเป็นเรื่องธรรมดา ตำรวจอาจว่า ๒๓๐,๐๐๐ คน ถูกฟ้องเสีย ๓,๐๐๐ คนก็ไม่เป็นไร แต่กรมนี้มีคนอยู่ประมาณ ๕๐๐ คน ถูกฟ้องเสีย ๕๐ คนไม่ใช่น้อยเลย เพราะฉะนั้นท่านต้องระมัดระวัง และไม่ใช่ว่าจะไม่มีใครจ้อง มีพวกลอบงูมีดจ้องดีกับท่านอยู่

มาตรฐานของรัฐธรรมนูญมีอยู่หลายแห่งกระจัดกระจาย ท่านต้องเข้าใจว่าในการที่ท่านเป็นพนักงานสอบสวนคดีพิเศษที่ดีหรือเป็นเจ้าของหน้าที่คดีพิเศษซึ่งเป็นผู้ช่วยของพนักงานพิเศษที่ดีท่านต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ด้วย คำนึงไม่ใช่ค่ากา

ท้องถิ่นเล่น ๆ เป็นคาถาคำสำคัญ เป็นของใหม่ของเรา แต่ใหม่อย่างนี้ รัฐธรรมนูญให้ความสำคัญโดยบัญญัติถึง ๓ มาตรา เขียนในมาตรา ๔ กล่าวคนจะล้มเขียนอีกทีในมาตรา ๒๖ กล่าวคนจะล้มเขียนอีกทีในมาตรา ๒๘ รวม ๓ มาตรา

ที่มาของคำว่า "ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์"

คำว่า "ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์" คำนี้เรานำมาจากรัฐธรรมนูญเยอรมันตอนสงครามโลกครั้งที่ ๒ ยุติลง เยอรมันตะวันตกมีรัฐธรรมนูญใช้ ผู้ร่างรัฐธรรมนูญของเยอรมันในครั้งนั้นมีความรู้ดีกว่าชนชาติเยอรมันก่อนหน้านั้นทำอะไรหลายอย่างที่ไม่น่าจนถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของคนอื่นเท่าใดนัก แม้จะไม่ถึงขนาดผิดกฎหมาย เพราะฉะนั้นรัฐธรรมนูญหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ จึงเขียนว่า รัฐจะต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ เพราะมากคำนี้ human dignity เขียนกันโดยที่ไม่ทราบว่าจะแปลว่าอะไร แต่คิดว่ามนุษย์มีศักดิ์ศรี เดิมที่ไม่คิดว่ามนุษย์มีศักดิ์ศรี คิดว่ามนุษย์มีเกียรติ คิดว่ามนุษย์มีสิทธิ แต่สิทธิก็พูดกันมานาน เสรีภาพพูดกันมานาน เกียรติพูดกันมานาน แต่ศักดิ์ศรีหรือ human dignity เดิมไม่เคยนึกแต่พอสงครามโลกครั้งที่ ๒ ผ่านไป เริ่มคิดว่าทำไมฮิตเลอร์ทำอะไรไว้หลายอย่างให้มนุษย์เสื่อมศักดิ์ศรี แม้จะไม่ผิดกฎหมายแต่เป็นการทำลายศักดิ์ศรีเหยียบย่ำศักดิ์ศรีของมนุษย์ก็เลยเขียนไว้ในรัฐธรรมนูญเยอรมัน วันนี้เราไปเอามาใส่ในรัฐธรรมนูญไทยมาตรา ๔ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๘ ในเวลาที่ท่านเป็นเจ้าของหน้าที่ท่านต้องคิดถึงเรื่องนี้ อะไรก็ตามที่มีความรู้ดีกว่ามันไปหยามน้ำหน้าคนอื่น ทำให้คนอื่นเจ็บช้ำน้ำใจ คิดไว้เถอะว่ากำลังเหยียบย่ำทำลายศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์แม้ท่านจะมีอำนาจตามกฎหมายก็ตาม

การใช้สิทธิเกินส่วน คือ การทำลายศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์

เรื่องคล้าย ๆ ที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิดบัญญัติไว้ เรื่องการใช้สิทธิเกินส่วน สมัยผมเรียน

อยู่หอ่มราชวงศ์เสด็จ ปราบโทษ ท่านสอน เรื่องการใช้สิทธิเกินส่วน ท่านบอกว่าละเมิดเป็นเรื่องที่คนไปทำโดยปราศจากอำนาจ ถ้าเราทำโดยมีอำนาจเราก็ไม่ถือว่าเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย พอไม่ผิดกฎหมายมันก็ไม่เป็นละเมิด แต่ท่านเตือนว่าระวังบางอย่างมันทำไปโดยถูกกฎหมายแต่มันเป็นการใช้สิทธิที่เกินส่วน หากทำให้คนอื่นเดือดร้อนก็อาจจะเป็นละเมิดได้ แม้จะมีสิทธิ ท่านยกตัวอย่างว่าตำรวจจับคนได้ใส่กุญแจมือได้ แต่ตำรวจที่ตามจับคนสะกดรอยตามแล้วยังไม่จับสักที จนกระทั่งคนที่เราหมายตาที่จะจับ แต่งตัวเท่สวมสูทเดินเข้าไปในงานแต่งงานขึ้นไปบนเวที กล่าวเชิญชวนแขกดื่มอวยพรคู่บ่าวสาวพอชูแก้วเท่านั้น ตำรวจก็ขึ้นไปบนเวทีคล้องกุญแจมือ ตามกฎหมายทำได้ไหมตอบว่าได้ แต่พอใช้สิทธิเกินส่วนมันก็จะไปละเมิดไปได้ ตรงนี้เอามาปรับเข้ากับเรื่องที่เรากำลังพูดได้ว่า มันอาจจะทำลายศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ท่านลองดูตัวอย่างที่เป็นภาพอื้อฉาวอยู่ในเวลานี้

ที่ทหารอเมริกันจับทหารอิรักเปลือยกายแก้ผ้าวางนอนซ้อนทับ เป็นพีระมิดบ้าง เอาน้ำตาลไปโรยตามตัวของผู้ต้องหาชาวอิรัก แล้วเอาสุนัข ๆ มาเห่าโหยง ๆ อยู่ข้างหน้าเพราะมีกลิ่นน้ำตาลล่อ เหล่านี้คือการทำลายศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ รวมทั้งการขี้นตัวผู้ต้องหา การทำแผนประทุษกรรม ท่านต้องคิดถึงข้อนี้ มิฉะนั้นท่านก็จะเปลี่ยนสภาพจากเจ้าพนักงานสอบสวนคดีพิเศษเป็นผู้ต้องหาไปในวันหนึ่ง

สิทธิของความเป็นอยู่ส่วนตัว

นอกจากคิดเรื่องศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์แล้วท่านต้องเข้าใจว่าสิทธิของรัฐธรรมนูญเน้นเรื่องความเป็นอยู่ส่วนตัว right to privacy นี่เป็นเรื่องใหม่คนที่เรียนกฎหมายมาเกิน ๑๐ ปีแล้วจะไม่เคยได้ยินเรื่องนี้ แต่วันนี้กลายเป็นเรื่องที่อยู่ในรัฐธรรมนูญแล้ว โดยเฉพาะในมาตรา ๓๔ รัฐธรรมนูญได้คุ้มครองว่าบุคคล

ย่อมได้รับการคุ้มครองความเป็นอยู่ส่วนตัว ดังนั้นการพูดจา การพูดเรื่องคนอื่น การให้ข่าวเรื่องเกี่ยวกับคนอื่นต้องทำด้วยความระมัดระวัง แม้แต่การทำท่านเป็นเจ้าหน้าที่ไปสำรวจตรวจสอบ ค้นหาพยานหลักฐานต่าง ๆ ก็ต้องทำด้วยความระมัดระวังว่าเป็นการล่วงล้ำก้าเกินเข้าไปใน privacy หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของเขาขนาดไหน ต่างประเทศให้ความสำคัญแก่เรื่องนี้มาก

สิทธิในเคสสถาน

พ้นจากเรื่องความเป็นอยู่ส่วนตัวท่านต้องคิดถึงเรื่องเคสสถาน รัฐธรรมนูญนี้คุ้มครองเคสสถานของคนเรามากเห็นได้จากมาตรา ๓๕ นี่เป็นมาตรฐานสำคัญ เคสสถานกับที่รโหฐานต่างกัน เพราะเคสสถานนั้นคือที่อยู่อาศัยที่จะรโหฐานหรือไม่ก็ได้ แต่รโหฐานย่อมเป็นที่อยู่ส่วนตัวเท่านั้น คนไทยไม่นอนที่ไม้อุ่นภาษาไทยมักจะนึกว่ารโหฐานแปลว่ามโหฬาร ได้ยินว่ารโหฐานมักจะแปลว่าใหญ่ เช่น ใหญ่โตรโหฐานความจริงใหญ่โตมันต้องมโหฬาร รโหฐานแปลว่าที่ลับ รโหที่คือรหัส รหัสที่แปลว่าลับ รหัสโทรเลข มาสอบเน ๆ ต้องเข้ารหัส รหัสคือรหัส ฐานก็คือฐานคือสถานที่ รโหฐานคือที่ลับเมื่อรัชกาลที่ ๖ สร้างตำหนักขึ้นพระองค์ไม่ยอมให้ใครไปยุ่งมากเกินไปถึงได้ตั้งชื่อว่าพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน รัฐธรรมนูญคุ้มครองเคสสถานมากกว่าจะคุ้มครองที่รโหฐาน เมื่อไรที่พูดเรื่องรโหฐานรัฐธรรมนูญพูดอยู่ความหมายเดียวเรื่องการคนว่าการคนในที่รโหฐานจะต้องมีหมายค้น ส่วนการคนในเคสสถานนั้นมีความหมายหนึ่งต่างหาก ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้ความสำคัญแก่รโหฐานมากกว่าให้ความสำคัญแก่เคสสถานผู้ร่างกฎหมายสอบสวนคดีพิเศษรู้ว่าแนวคิดของอาญานั้น คุ้มครองที่รโหฐานเขาก็เลยไม่อยากพูดเรื่องรโหฐานใน พ.ร.บ. คดีพิเศษนี้อีก แต่เขาพูดเรื่องเคสสถานเพื่ออุดช่องที่เจ้าหน้าที่คดีทั่วไปยังขาดอยู่ เพราะฉะนั้นท่านทั้งหลายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับรโหฐานท่านใช้ วิ.อาญา ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเคสสถาน ใช้ พ.ร.บ. สอบสวนคดีพิเศษของท่านซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจทั่วไปในคดีสามัญนั้นเขาไม่มีกฎหมายเรื่องเคสสถาน หรือมีก็น้อยกว่ามาตรฐานของท่านแล้วเขาก็จะมาใช้กฎหมายสอบสวนคดีพิเศษอนุโลมไม่ได้ แต่ท่านไปเอากฎหมาย วิ.อาญา ของเขามาอนุโลมได้ ท่านจึงเป็นเจ้าหน้าที่พิเศษคืออำนาจมากขึ้นเต็มไม่เต็มมือหน่อย แต่ก็ต้องเต็มไม่เต็มมือด้วยความระมัดระวัง ต้องนึกตลอดว่าวันนี้เรากำลังเข้าไปที่รโหฐานหรือที่เคสสถาน แล้วเกณฑ์มันต่างกันระหว่างการจัดการกับทั้งสองที่นี้

สิทธิในการล่วงรู้ข้อความ

รัฐธรรมนูญมาตรา ๓๗ ยังวางมาตรฐานสำคัญอีกเรื่องหนึ่งคือ สิทธิในการล่วงรู้ข้อความ หลักคือไม่ยอมให้ใครต้องเปิดโทรเลข โทรศัพท์ เปิดแฟกซ์ อะไรของใครดู หรือดักฟังโทรศัพท์ อ่านจดหมายนี้เจ้าหน้าที่ทั่วไปก็ไม่มี วันนี้ใครขึ้นขึ้นไปดักฟังใคร อ่านแฟกซ์ใคร เปิดโทรเลข โทรศัพท์ อ่านจดหมายของใคร ต้องใช้กฎหมายพิเศษทั้งนั้นโดยเฉพาะกฎหมายของสำนักงานการทรงแห่งชาติ แต่วันนี้อำนาจนี้ได้ให้แก่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษแล้วตามกฎหมายสอบสวนคดีพิเศษ เพียงแต่ถ้าเมื่อจะแอบฟัง แอบอ่าน แอบดูช่วยไปยื่นคำร้องต่ออธิบดีศาลอาญาหน่อย ให้อธิบดีศาลอาญาท่านตรวจสอบเสียก่อน ถ้าท่านเห็นว่าสมควรให้แอบฟังได้ ให้ดักฟังได้ ให้แกะอ่านได้ ให้เปิดอ่านได้ อธิบดีก็จะอนุญาต ท่านก็จะทำได้ ถ้าอธิบดีไม่อนุญาตท่านทำไม่ได้นี่ก็เป็นเรื่องหนึ่งให้กับคดีพิเศษ ท่านต้องรู้ว่าอำนาจนี้ต้องใช้อย่างจำกัดเต็มที่ แล้วอธิบดีศาลอาญาเองก็จะไม่ได้อนุญาตได้ง่าย ๆ ต้องเป็นที่พอใจแก่อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา ไม่อย่างนั้นอธิบดีก็อนุญาตให้ไม่ได้

การจับ การค้น

การขัง ต้องขออนุญาตศาล

นอกจากนั้นยังมีอีกซึ่งก็เป็นหลักทั่วไป ท่านก็รู้ว่าหมายจับหมายขัง หมายค้นเป็นอย่างไร สมัยก่อนการจับ การขัง การค้นดูจะทำกันได้ง่าย ๆ วันนี้ยากเหลือเกินต้องไปขออนุญาตจากศาล จึงมีข้อยกเว้นมีอยู่บ้างที่ไม่ต้องไปขอศาลโดยเฉพาะความผิดซึ่งหน้า แต่ส่วนใหญ่โปรดทราบเลยว่าวันนี้หมายจับ หมายค้น หมายขัง โดยเฉพาะหมายจับจะต้องไปขอศาล จับต้องมีหมายกว่าจะได้หมายมาก็จะต้องไปบอกศาล ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเขาบอกว่าถ้าหากว่าเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่คน สามารถค้นเองได้โดยไม่ต้องมีหมาย ท่านจำได้ใช่ไหมแล้วเราก็ท่องจำกันมาว่าเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่คนไม่ต้องมีหมาย ลองสังเกตตามด่านที่เขาตรวจค้นรถก็จะมีตำรวจชั้นสัญญาบัตรไปยืนอยู่ด้วยเสมอ เพื่อให้ได้ชื่อว่าเป็นการค้นโดยพนักงานฝ่ายปกครอง ตำรวจชั้นผู้ใหญ่ก็จะได้ถูกต้องเงื่อนไข วิ.อาญา พอรัฐธรรมนูญฉบับนี้ออกมาเมื่อ ๖ ปีที่แล้วเขาบอกว่าไม่สนใจว่าจะเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือ

ตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ผู้น้อย ต้องไปขอหมายศาลทั้งนั้น ยกเว้นกฎหมายกำหนดไว้โดยชัดแจ้งเป็นคดีว่าให้คนใดแม้จะไม่มีหมาย

สำนักงานตำรวจแห่งชาติเคยมีปัญหาในครั้งนั้นว่า วิ.อาญา มาตราที่บอกว่าถ้าเป็นการค้นโดยพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ให้คนใดโดยไม่ต้องมีหมายยังใช้บังคับต่อไปหรือไม่ ก็ส่งเรื่องนี้ไปหาหรือที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาที่จริงก่อนหน้าจะส่งไปหาหรือกฤษฎีกาเขาส่งไปศาลรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญบอกว่าปัญหานี้เป็นปัญหาสมมติยังไม่มีเรื่องคุณลงไปได้โดยไม่ต้องมีหมายดูสักคดีหนึ่งก่อนสิแล้วศาลจะตัดสินให้แล้วใครจะกล้าค้น เดี่ยวเกิดผิดขึ้นมาตายหรือ ก็เลยไม่มีใครไปค้น สุดท้ายสำนักงานตำรวจแห่งชาติก็เลยส่งไปหาหรือกฤษฎีกากฤษฎีกาก็เอาเข้าคณะเล็ก ท่านก็ทราบกฤษฎีกามีคณะ ๑๐ คณะ ๑๑ คณะ คณะละ ๔ คน ทีแรกเรื่องนี้ก็ไปเข้าคณะเล็ก กรรมการในคณะเล็กก็แตกเป็น ๒ ฝ่าย ฝ่ายหนึ่งบอกว่า วิ.อาญา ที่บอกว่าถ้าเป็นการค้นของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่คนใดไม่ขัดรัฐธรรมนูญ อีกฝ่ายหนึ่งบอกว่าชัดพอแตกเป็น ๒ ฝ่ายก็เลยต้องเอาเข้าสู่ที่ประชุมใหญ่ ที่ประชุมใหญ่คือกรรมการ ๑๐ คณะ ๔๐ คน นั่งประชุมหมดผมก็เป็นหนึ่งใน ๔๐ คน ที่ไปนั่งฟังวันนั้นด้วยความครึกครื้นในหัวใจเป็นอันมากเพราะว่ากรรมการที่เถียงกันอยู่ในที่ประชุมใหญ่มีอยู่สองพวก พวกหนึ่งบอกว่าตำรวจชั้นผู้ใหญ่ไปค้นได้ไม่ต้องมีหมาย อีกพวกหนึ่งบอกว่าต้องทำตามรัฐธรรมนูญคือไปขอหมายศาล ที่ว่าครึกครื้นเพราะพวกแรกที่บอกว่าค้นได้โดยไม่ต้องมีหมาย อ้างว่าเป็นผู้ร่างรัฐธรรมนูญมาตรานี้รู้เจตนารมณ์ดี อีกฝ่ายหนึ่งบอกว่าไม่ได้ต้องไปขอหมายศาลก็อ้างว่าตัวเป็นผู้ร่างเหมือนกัน แล้วก็รู้เจตนารมณ์เหมือนกัน รวมความว่าคนร่างกับคนร่างเถียงกันเอง ผู้ไม่ได้ร่างก็เลยนั่งฟัง สุดท้ายก็ลงมติออกมาใช้วิธียกมือนับคะแนนเป็นอันยุติว่าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่

มีหมายอย่างนั้นได้ แต่คนทั่ว ๆ ไปตาม วิ.อาญา นั้นไม่ได้ ให้คนเป็นคดี ๆ ไป ห้ามเอาคุณสมบัติของผู้คนเป็นตัวตั้ง ถ้าเอาคุณสมบัติของคดีเป็นตัวตั้งก็ได้ เช่น ความผิดซึ่งหน้า อย่างคดียาเสพติด หากไปขอหมายค้นคนร้ายจะหลบหนีอย่างนั้นละได้ แต่คุณเอาคุณสมบัติผู้คนเป็นตัวตั้งว่าเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือเป็นตำรวจชั้นผู้ใหญ่คนใดไม่ดูหน้าอินทรีหน้าพรหม ไม่ดูคดีไหนว่าควรหนีไม่หนี อย่างนี้ทำไม่ได้

กฤษฎีกาเขาแนะนำในโอกาสต่อไปให้แก้ วิ.อาญา มาตรานี้ ดูเหมือนว่าจะเป็นมาตรา ๗๔ ก็เป็นตัวอย่าง วันนี้ท่านต้องเข้าใจว่าจะจับ จะค้น จะกุม จะขังอะไร ต้องรู้ว่ามันต้องมีการขอหมายใคร อย่างไร หรือประกันก็เหมือนกัน ในขั้นที่เป็นผู้ต้องหาท่านเป็นพนักงานสอบสวน ท่านมีสิทธิจะให้ประกันหรือไม่ก็ได้แต่อย่าลืมว่าเรื่องประกันวันนี้รัฐธรรมนูญเอาเป็นเอาตายมากนะ ดั้งเห็นได้ชัดในมาตรา ๒๓๙ เพราะหลักคือต้องให้ประกันถ้าไม่ให้ประกันต้องมีเหตุผล แล้วประกันก็จะเรียกหนักขอเกินสมควรไม่ได้ มาตรานี้เราออกมาจากรัฐธรรมนูญอเมริกาในบทแก้ไขที่ ๔ ของรัฐธรรมนูญอเมริกาเกือบจะลอกมาตัวต่อตัว คำต่อคำเลย เพราะรัฐธรรมนูญอเมริกาเขียนว่า Excessive bail shall not be required nor excessive fine shall be imposed แปลว่าจะเรียกหลักประกันที่ excessive คือประกันเกินสมควร แปลเป็นไทยว่าหนักข้อ จะเรียกหลักประกันที่หนักข้อเกินไปไม่ได้แล้วก็จะปรับคนอย่างหนักข้อก็ไม่ได้ เราเข้าไปเอามาใส่ในรัฐธรรมนูญของเราในมาตรา ๒๓๙ ตรงนี้ก็ต่อเข้าใจว่า หลักคือต้องให้ประกันถ้าจะไม่ให้ประกัน เช่นกลัวหนีก็ต้องมีเหตุผลแล้วเวลาจะให้ประกันหลักประกันก็ต้องให้พอสมควรไม่ใช่เรียกหลักประกัน ๑๐ ล้านเพื่อว่าอย่างไรก็ไม่มีความหาหลักประกันได้จะได้ถูกขัง

สิทธิในการพบทนาย

ต่อจากนั้นก็คือสิทธิในการพบทนายซึ่งผมได้เล่าแล้วแล้วที่นับว่าสำคัญคือถ้าเขาอยากมีทนายแล้วเขาไม่มีทนายคือไม่มีเงินจ้างทนายแต่อยากจะมีทนายมานั่งฟังแล้วเขาขอ รัฐต้องจัดให้ สมัยก่อนก็มี บทบัญญัติที่เขียนว่า รัฐต้องจัดให้แต่เขาเขียนว่า ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายกำหนด สมัยผมเรียนรัฐธรรมนูญเขียนมาตั้งแต่ฉบับปี ๒๕๑๑ ถ้าผู้ต้องหาไม่มีทนายอยากมีทนายรัฐต้องจัดให้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายกำหนด แต่ผมไปเรียนจนจบปริญญาเอกกฎหมายยังไม่กำหนด เลยไม่ต้องมีกัน

คนโดยไม่มีหมายไม่ได้ เพราะว่ารัฐธรรมนูญเขามีข้อยกเว้นก็เฉพาะตามกฎหมายที่กำหนดเป็นคดี ๆ ไปเช่น ต้องการค้นยาเสพติดแล้วกฎหมายยาเสพติดเขียนว่าให้คนใดโดยไม่ต้อง

วันนี้เขาไม่รอกฎหมายกำหนดแล้ว เขาบอกว่าผู้ต้องหาที่มีสิทธิที่จะ มีทนายหรือผู้ที่ตนไว้วางใจ ถ้าไม่มีทนายเขารองขอรัฐต้องจัดให้ แต่ถ้านักคดีแพ่งจำเลยไม่มีทนายอยากมีทนายให้รัฐจัดทนาย ให้ด้วยแต่เป็นไปตามวิธีการที่กฎหมายกำหนด ถ้าหากคดีแพ่งเขา ยังกลัวว่าอาจจะจัดให้ไม่ได้ก็ให้รอกฎหมายกำหนด มีหรือยังก็ไม่รู้ แต่คดีอาญาเขาไม่รอกฎหมายเพราะฉะนั้นต้องจัดให้ทันทีเมื่อขอ เหล่านี้คือมาตรฐานตามรัฐธรรมนูญทั้งสิ้น

หลักประกันสิทธิเสรีภาพ ประชาชนในรัฐธรรมนูญ

ผมรู้สึกพอใจรัฐธรรมนูญนี้เป็นพิเศษอยู่ตรงนี้ ตรงที่ว่า รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้คุ้มครองสิทธิเสรีภาพประชาชนไว้มากกว่า ทุกฉบับที่ผ่านมา แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าประเทศไทยในอดีต ที่ผ่านมามีหลักประกันคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ เรื่องเหลือเชื่อคือ บทบัญญัติคุ้มครองสิทธิเสรีภาพประชาชน โดยเฉพาะผู้ต้องหา ในคดีอาญาเรามีมาตลอด เพียงแต่ในอดีตเราเอาสิทธิเสรีภาพ เหล่านี้ไปเขียนไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตั้งแต่ตอนที่เราร่าง วิ.อาญา ในปี ๒๔๗๕ - ๒๔๗๗ วิ.อาญา ประกาศใช้เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๗ แต่ให้มีผลบังคับใช้เมื่อ ๑ ตุลาคม ๒๔๗๘ วิ.อาญา กล่าวถึงสิทธิเสรีภาพมากมาย บางส่วน ไปเขียนใน วิ.แพ่ง อย่างลึ้มว่า วิ.แพ่ง ก็เอามาใช้ใน วิ.อาญา โดยอนุโลม รวมความก็คือสิทธิเสรีภาพประชาชนคนไทยในอดีต มีหลักประกันอยู่ใน วิ.อาญา หรือในวิ.แพ่ง ส่วนในรัฐธรรมนูญ ไม่มี มีก็เสรีภาพธรรมดาที่ วิ.อาญา เขาไม่แตะไม่ต้อง เช่น เสรีภาพในการพูด เขียน พิมพ์ โฆษณา หรือการนับถือศาสนา แต่สิ่งที่เราเรียกกันว่าสิทธิของผู้ต้องหาในคดีอาญา รัฐธรรมนูญ สมัยก่อนไม่เล่นไม่แตะเลย ส่วนหนึ่งที่ไม่แตะก็คือเห็นว่ามีอยู่ใน วิ.อาญา อยู่แล้วก็เลยไม่แตะแต่แต่ความคิดอย่างนี้ไม่ถูก เพราะ อย่างลึ้มว่าระหว่าง วิ.อาญา กับรัฐธรรมนูญใครใหญ่กว่ากัน เมื่อคุณนำสิทธิเสรีภาพหรือบทคุ้มครองสิทธิเสรีภาพไปใส่ไว้ใน กฎหมายที่เล็ก คือ วิ.อาญา ส่วนกฎหมายใหญ่คือรัฐธรรมนูญ คุณไม่ใส่ ประชาชนคนไทยเลยไม่ค่อยให้ความสำคัญแก่รัฐธรรมนูญ มีความรู้สึก ว่า วิ.อาญา มีความศักดิ์สิทธิ์กว่ารัฐธรรมนูญ ผมเคยเห็นบทความฉบับหนึ่งสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒ นำที่เห็นของคน ๆ นั้นมาก ท่านเขียนว่า ถ้าเลิกรัฐธรรมนูญไป เมืองไทยไม่มีรัฐธรรมนูญก็ไม่ได้เดือดร้อน ตราบใดที่เราวิธีพิจารณา ความอาญาอยู่ ซึ่งเป็นความจริง เราเดือดร้อนต่อเมื่อเลิกใช้

วิ.อาญา ซึ่งก็เป็นความจริง เพราะหลักประกันทั้งหลายอยู่ใน วิ.อาญา

เมื่อเราร่างรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๔๙๒ โดยสมาชิกสภา ร่างรัฐธรรมนูญชุดแรก ครั้งที่เรามีสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งแรกปี พ.ศ. ๒๔๙๑ เพื่อร่างรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. ๒๔๙๒ มีผู้เสนอขึ้นในสภาร่างรัฐธรรมนูญว่า เมื่อเรามีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ เพื่อประชาชน ขอให้ผู้ร่างกรรณไปอ่าน วิ.อาญา แล้วขอใบสิทธิ เสรีภาพอันไหนช่วยทีเถอะพอคุณเอามาเขียนในรัฐธรรมนูญ ท่านบอกว่าเพื่อจะได้ยกระดับรัฐธรรมนูญขึ้นมาให้เป็นกฎหมาย ที่ใกล้ชิดกับชีวิตประจำวันประชาชน เพราะที่แล้มารัฐธรรมนูญ เป็นกฎหมายของนักการเมือง ใครที่ไม่คิดจะสมัครผู้แทนไม่เปิด รัฐธรรมนูญก็ได้ ใครที่ไม่คิดจะฟังอภิปรายไม่ไว้วางใจไม่ต้องไป รัฐธรรมนูญก็ได้ แต่ชาวบ้านเป็นผู้ต้องหาหรือเป็นจำเลยเวลา ถูกรังแกข่มเหงเขาไม่ต้องไปเปิดรัฐธรรมนูญขอให้รัฐ วิ.อาญา ทนาย ไม่ต้องรัฐธรรมนูญทนายก็ว่าความได้ขอให้แม่น วิ.อาญา ถ้าเป็น อย่างนั้นแล้วรัฐธรรมนูญจะหมดความหมายทันที ทำไม่ถึง ไม่เอาอย่างอเมริกา สมาชิกสภาร่างยกตัวอย่างว่า คนอเมริกัน เขาถือว่ารัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายที่ใกล้ชิดกับเขามากเป็นอันดับหนึ่ง เอะอะชี้หมาชี้หมาแห่งก็อ้างรัฐธรรมนูญเข้าไว้มีให้อ้างทั้งนั้น แล้วคนก็จะรักษวงแหวนรัฐธรรมนูญ ใครจะไปฉีกใครจะไปทำลาย เขาก็ไม่ยอมเพราะเขารู้สึกว่าเป็นสมบัติของเขา วันนี้คนไทยหวง วิ.อาญา มากกว่ารัฐธรรมนูญ สสร. ชุดนั้นเห็นด้วย จึงตั้ง ดร. หยุต

แสงอุทัย ไปตรวจสอบ แล้วก็พบสิทธิอะไรดี ๆ ใน วิ.อาญา นำมาใส่ลงใน รัฐธรรมนูญ แม้กระนั้น ก็ยังมีคนคัดค้านขอให้ ตัดออกโดยอ้างว่าซ้ำซ้อน กับ วิ.อาญา แต่สุดท้าย ก็นำมาใส่อยู่เป็นส่วนใหญ่

แต่แม้จะนำมาใส่ตั้งแต่ปี ๒๔๙๒ เราก็ก็นึกอึ้งจะให้ ความสำคัญสังเกตได้จากครูบาอาจารย์เวลาสอนกฎหมาย รัฐธรรมนูญซึ่งรวมทั้งผมเองด้วย เวลาสอนเราก็มักจะสอนเรื่อง สภาผู้แทนเรื่องเลือกตั้งแบ่งเขตรวมเขต แต่พอมาถึงหมวด สิทธิเสรีภาพเราก็มั่วไปโดยอ้างว่าสิทธิเสรีภาพเหล่านี้พวกเขา ได้เรียนแล้วใน วิ.อาญา จึงไปหาความสำคัญจาก วิ.อาญา เกิด เวลานั้นอาจจะขอสอนเรื่องอภิปรายไม่ไว้วางใจ จะสอนเรื่องการ ควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินซึ่งก็เป็นเรื่องทางการเมือง ผมมารู้สึกเมื่อตอนผมไปเรียนต่างประเทศแล้วผมต้องไปเรียน

กฎหมายรัฐธรรมนูญ เรียนกันครึ่งเทอมแล้วยังสาละวอนกันอยู่ แถวสิทธิเสรีภาพเลย ยังไม่ได้ไปถึงเรื่องเลือกตั้งแบ่งเขตรวมเขต อย่างที่เมืองไทยทำ เขาให้น้ำหนักในเรื่องของสิทธิเสรีภาพมากและลงลึกลงละเอียด เพราะเขาถือว่าเป็นที่มาของ วิ.อาญา อีกทีหนึ่งแล้วพอผมไปเรียน วิ.อาญา ก็ตลกมากเพราะ ๖ ชั่วโมงแรก อาจารย์เขาจะสอนรัฐธรรมนูญเรื่องสิทธิเสรีภาพแล้วจึงค่อยลง วิ.อาญา ผมเลยไม่แปลกใจว่าเมื่อเชื่อมโยงอย่างนั้นน้ำหนักจะอยู่ที่รัฐธรรมนูญมากกว่า กลายเป็นใกล้ชิดติดพัน พวกท่านซึ่งเป็นพนักงานสอบสวนคดีพิเศษหรือเป็นเจ้าหน้าที่คดีพิเศษถ้าไม่มีโอกาสไปศึกษากฎหมายอเมริกาหรือกฎหมายต่างประเทศ ท่านจะยังไม่ค่อยเข้าใจประโยชน์ที่ผมกำลังพูด แต่ในบ้านอื่นเมืองอื่นเขาให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญมากในฐานะที่เป็นที่มาหรือบ่อเกิดของสิทธิเสรีภาพในทางวิธีสบัญญัติทั้งปวง สิทธิเสรีภาพแบ่งออกเป็นสิทธิเสรีภาพสารบัญญัติ กับสิทธิเสรีภาพวิธีสบัญญัติ สิทธิเสรีภาพวิธีสบัญญัติก็คือสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหา จำเลย หรือแม้แต่ผู้เสียหายด้วยเข้าไปในคดีอาญา ถ้าท่านมีโอกาสผมอยากแนะนำให้ท่านไปหาความรู้ ความจริง ตำราของอเมริกันน่าจะเหมาะที่สุดเพราะเป็นภาษาอังกฤษ จะให้ท่านไปดูตำราเยอรมัน ฝรั่งเศส ญี่ปุ่นก็ดูจะหนักข้อไปหน่อย แต่ตำราอเมริกันจะให้ความรู้เราเมื่อเราไปจับทำคดีพิเศษเข้า มาตรฐานอยู่ตรงไหน มาตรฐานนี้แปลว่าอย่างไร คดีมากเหลือเกินในอเมริกา วันนี้เราก็นำของเขามาใส่ไว้ในรัฐธรรมนูญของเรามากมาย ผมจะเล่าบางเรื่องซึ่งหลายเรื่องท่านอาจจะทราบแล้วก็ขอยกยี่น้ำมะพร้าวหัวมาขายสวนสำหรับคนที่ทราบแล้ว

ท่านนายกรัฐมนตรีทักษิณ ฯ ท่านเรียน criminal justice คือกระบวนการยุติธรรมทางอาญามาจากต่างประเทศ วันดีคืนดีท่านก็นำคดีพวกนี้มาเล่าให้คณะรัฐมนตรีฟัง ผมสังเกตว่าคณะรัฐมนตรีที่ไม่ใช่ นักกฎหมายบางทีก็ฟังรู้เรื่องบ้างไม่รู้เรื่องบ้าง แต่คนที่เป็นนักกฎหมายหรือคนที่เรียน วิ.อาญา หรือรู้ criminal justice เช่น คุณประชัย ฯ มีความเข้าใจทันที ท่านนายกรัฐมนตรีก็เข้าใจ เมื่อวันก่อนท่านพาลูกสาวไปมอบตัวที่จุฬาลงกรณ์ ท่านถามว่ามีการสอนอาชญาวิทยาบ้างหรือไม่ อาจารย์ตอบว่าไม่มีสอนแต่ชั้นปริญญาโท ท่านก็บอกว่าน่าจะนำมาสอนในชั้นปริญญาตรี การสอบสวนคดีพิเศษต้องทราบเรื่องอาชญาวิทยา คือ criminology ด้วย

คดี Miranda v. Arizona : การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพประชาชน

ผมกำลังจะเล่าว่ามีบางเรื่องเป็นที่มาของรัฐธรรมนูญไทยเหมือนกันในเรื่องมาตรฐานทางรัฐธรรมนูญที่กำลังพูดกันอยู่ มีคดีสำคัญอยู่คดีหนึ่งซึ่งบางคนอาจจะเคยได้ยิน บางคนอาจจะขึ้นใจดีแล้ว คือคดี Miranda คลาสสิกจริง ๆ คดีนี้มีชื่อเต็มว่า "มิแรนด้า เวอร์เซสอริโซน่า" อริโซน่าเป็นชื่อรัฐ ก็แสดงว่าคดีนี้ อริโซน่าถูกฟ้อง ถึงได้ชื่อ Miranda v. Arizona แต่ความจริงเป็นการถูกฟ้องในชั้นฎีกา เรื่องจริงก็คือ มลรัฐอริโซน่าเป็นโจทก์ฟ้อง มิแรนด้าเป็นจำเลย นายมิแรนด้าเป็นคนร้ายทำผิดอย่างหนึ่งทำผิดอะไรไม่สำคัญ มลรัฐอริโซน่าก็ฟ้องนายมิแรนด้าเป็นจำเลย ต่อศาลในศาลชั้นต้น วิธีต่อสู้คดีของเขาดีมากคือ บอกว่าเมื่อปีที่แล้วเขาทำผิดแต่จับเขาเมื่อวันก่อนเขาไม่รู้ตัว อยู่ ๆ ตำรวจบุกเข้าไปที่บ้านใช้ปืนจ่อขมับใส่ถูกแจ่มือแล้วพาไปโรงพัก บังคับให้เขาให้การ เขาไม่ให้การก็นำไปมาจ่อขมับเขาก็ตกใจให้การละละลัก เขาบอกว่าเขาพูดไม่รู้เรื่องขอมีทนายสักคน ตำรวจบอกว่าไม่ได้คดีนี้เป็นเรื่องลึกลับซับซ้อนถ้ามีทนายมาจะเสียรูปคดี นายมิแรนด้าตกใจสารภาพหมดเปลือก ตำรวจก็นำคำสารภาพมายันมิแรนด้าในชั้นศาล มิแรนด้าบอกว่าที่ตำรวจไปจับมาเมื่อวันก่อนไม่ได้เรื่องได้ราวทำให้เขาขวัญเสีย ตกใจ ขวัญหนีดีฝ่อเขาอาจอย่างนั้นศาลก็ตัดสินให้มิแรนด้าผิด มิแรนด้าก็เลยอุทธรณ์ฎีกาขึ้นไปจนถึงศาลฎีกาของประเทศซึ่งเป็นศาลสูงสุด บัดนั้นก็เปลี่ยนจากอริโซน่าเวอร์เซสมิแรนด้าคืออริโซน่าโจทก์ มิแรนด้าเป็นจำเลย กลับกันเป็นมิแรนด้าเป็นโจทก์ในชั้นฎีกา แล้วมลรัฐอริโซน่าเป็นจำเลยคดีนี้จึงได้ชื่อว่ามีแรนด้ากับอริโซน่า

ศาลฎีกาตัดสินคดีนี้ด้วยความมหัศจรรย์ล้นโลกเพราะไม่เคยตัดสินอย่างนี้มาก่อน เป็นที่ตกอกตกใจกันทั้งประเทศ และความตกใจนั้นสั่นสะเทือนมาถึงประเทศไทยและทั่วโลกด้วย เพราะศาลฎีกาตัดสินในคดีนี้ว่ามีแรนด้าจะทำผิดหรือไม่ ไม่สำคัญ ขอให้ตำรวจไปลากตัวมิแรนด้ามาขึ้นศาล ว่าอย่างไร เป็นเรื่องของสารบัญญัติ แต่สิทธิเสรีภาพวิธีสบัญญัตินายมิแรนด้ามีที่ไหน มีในรัฐธรรมนูญ มาตราไหน ศาลบอกว่าไปดูให้ตีมีอยู่ตรงนั้นตรงนี้ ความจริงไม่ได้มีเขียนไว้แต่ศาลควานจากที่นั่นที่นี้ จับแพะชนแกะผสมไปผสมมา ศาลฎีกาก็วางหลักว่าในคดีอาญานั้นเจ้าหน้าที่ทั้งหลายโปรดทราบว่าจะต้องมีการตั้งเตือนผู้ต้องหาจน ๓ - ๔ อย่าง ถ้าไม่เตือนถือว่าเป็นการล่วงละเมิดมาตรฐานในทางรัฐธรรมนูญ คำให้การนั้นเสียไปสูญเปล่านำมาใช้ยืนยันผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่ได้ ถ้าไม่ได้มีการเตือนดังต่อไปนี้

๑. เจ้าหน้าที่จะต้องเตือนผู้ต้องหาคนที่ ผู้ต้องหาจะเปิดปากพูดว่า คุณมีสิทธิจะให้การก็ได้ไม่ให้การก็ได้
๒. ถ้าคุณให้การคำให้การนี้จะยืนยันคุณได้ในชั้นศาล ต้องบอกเขา เพราะบางคนอาจจะไม่ทราบก็ได้
๓. คุณมีสิทธิจะมีทนายก็ได้ ไม่มีทนายก็ได้
๔. ถ้าคุณอยากมีทนาย แล้วคุณไม่มีปัญญาจะมีทนาย รัฐจะต้องหาทนายมาให้คุณจนได้

ถ้าไม่ได้เตือน ๔ ข้อนี้ ถ้อยคำที่หลังไหลพรังพรมมาจากปากผู้ต้องหาหลังจากนั้นเป็นอันเสียเปล่าใช้ไม่ได้ทั้งหมด ศาลนำหลักที่ไหนมาตั้ง ศาลอ่านจากมาตราหลาย ๆ มาตราผสมกัน ศาลถามว่าคดีนี้มีแรนด้าถูกเตือน ๔ ข้อนี้หรือไม่ อัยการก็บอกว่าศาลเพิ่งจะบอกเดี๋ยวนี้เองว่าต้องเตือน ๔ ข้อ ก็ยังไม่ทันได้เตือน คดีนี้ก็ปล่อยไปก่อนก็แล้วกันคือลงโทษไป แล้วคดีหน้าจะเตือน ศาลบอกว่าไม่ได้ขอเริ่มตั้งแต่คดีนี้เพราะที่ต้องเตือน ๔ ข้อนี้ศาลนำมาจากรัฐธรรมนูญ และรัฐธรรมนูญไม่ได้เพิ่งเขียนเมื่อสักครู่เขียนมาตั้ง ๒๐๐ ปีแล้ว เพราะฉะนั้นคุณไปจับมิแรนด้ามาเมื่อปีที่แล้วคุณไม่ได้เตือนอย่างนี้ ถือว่าคำเตือน ๔ อย่างนี้คุ้มครองมิแรนด้ามาตั้งแต่สมัยประธานาธิบดีจอร์จ วอชิงตันแล้ว เมื่อไม่มีผู้ใดเตือนมิแรนด้า คำให้การมิแรนด้าใช้ยืนยันนายมิแรนด้าเองไม่ได้ ตำรวจมีหลักฐานอื่นหรือไม่ ตำรวจบอกว่าไม่รู้อาจจะต้องมีก็เลยไม่มี ศาลบอกว่าตำรวจไม่มีหลักฐาน ให้ยกฟ้องปล่อยตัวมิแรนด้า ครั้นวันหลังจะลงมือเตือนแล้วนำที่เตือนมาฟ้องเขาใหม่ศาลบอกว่าฟ้องข้ามิแรนด้าก็เลยรอดถ้าผมเป็นมิแรนด้าผมขวัญหนีดีฝ่อไปนานแล้วคงบวชไม่สึก

ผู้คนวิพากษ์วิจารณ์ศาลฎีกามาก คนที่ออกมาวิจารณ์ศาลแรงที่สุดคือผู้ว่าการรัฐแคลิฟอร์เนียซึ่งมีชื่อนายโรนัลด์ เรแกน กลายเป็นว่าศาลไม่รู้อะไรเสียเลยที่กำลังปล่อยคนผิดเข้าป่า ศาลควรจะแยกให้ออกว่าทำผิดหรือไม่อย่างหนึ่ง แล้วตำรวจทำผิดหรือไม่อีกอย่างหนึ่ง ถ้าตำรวจทำผิดเพราะไม่ได้เตือนก็ลงโทษตำรวจ แต่ที่จำเลยทำผิดก็ลงโทษไป ปรากฏว่าอยากจะลงโทษตำรวจเพราะไม่ได้เตือนเลยปล่อยจำเลย อีกหนอยมิแรนด้าจะออกมาจีศาล ทำไมศาลจึงไม่แยกให้ออกว่าใครทำผิดก็ว่าไปตามผิด ตำรวจผิดก็ว่าตำรวจ มิแรนด้าผิดก็ว่ามิแรนด้า นี่ตำรวจผิดมิแรนด้าเลยถูก ทำไมถึงลงกันได้เช่นนั้น ข้อสำคัญที่ศาลตัดสินคดีนี้ว่าต้องเตือนกัน ๔ ข้อ ไม่เคยรู้กันเลยว่าต้องมีการเตือนก็ทำไมศาลไม่เตือนก่อนแล้ววันหลังจะได้ใช้ ศาลฎีกาก็เขียนบทความสู้กับเรแกนบังเอิญว่าในอเมริกาไม่เหมือนประเทศไทย ในอเมริกาเขาไม่ให้ผู้เสียหายฟ้องคดีอาญา อัยการเท่านั้นที่ฟ้องได้ ศาลบอกว่าไม่มีทางที่คดีนี้ศาลจะลงโทษมิแรนด้าแล้วให้ลงงานตำรวจที่หลังเพราะเหลือบยอมไม่ยอมเหลือบกันเอง ตำรวจไม่ได้เตือนมิแรนด้า ๔ ข้อนี้ มิแรนด้ามาฟ้องตำรวจไม่ได้เพราะไม่ยอมให้ผู้เสียหายฟ้อง รัฐต้องเป็นคนฟ้องแล้วศาลไม่เชื่อว่าจะมีรัฐลูกขึ้นฟ้องตำรวจและอัยการที่ไม่เตือนด้วย ฉะนั้นต้องตัดไฟแต่ต้นลม เขียนเสียให้วุ่นกลัวสักครั้งหนึ่งวุ่นจะได้กลัว เชือดคอไก่ให้ลิงดูสักตัวหนึ่งแล้วที่หลังลิงจะได้กลัว ซึ่งก็เป็นจริงเพราะลิงกลัวจริง ๆ หลังจากนั้นทุกคนเตือนกันหมด ถ้าคุณดูหนึ่งวันนี้ หนังสือ FBI ดูไปถึงตอนที่มีการยิงกันหรือจะนำกฎหมายมือไปคล้องผู้ร้ายจะเห็นเลยว่าตำรวจต้องบอกว่า

๑. คุณมีสิทธิจะพูดก็ได้ไม่พูดก็ได้
๒. ถ้าคุณพูดคำให้การนี้ยืนยันคุณได้ในชั้นศาล
๓. คุณมีสิทธิจะมีทนายหรือไม่มีทนาย
๔. ถ้าคุณไม่มีทนายคุณอยากมีทนาย รัฐจะต้องหาทนายให้คุณ

ผมมีการดูเรื่องหนึ่ง เวลาผมสอนในมหาวิทยาลัยในห้องเรียนจะนำการดูขึ้นมาขึ้นฉาย power point ให้ดู นำมาจากหนังสือพิมพ์นิวสวีค นายอำเภอยิงโจรปล้นแบงก์ ธนาคารอยู่ข้างหลัง เงินเกลื่อนถนน โจรนอนเลือดเต็มตัวไปหมด นายอำเภอเท่าชายเหยียบพื้นเท่าขวาเหยียบหน้าอก มือขวาถือปืนแล้วปากก็พูดว่า คุณมีสิทธิจะให้การก็ได้ไม่ให้การก็ได้ คำให้การยืนยันคุณได้ในชั้นศาล คุณมีสิทธิจะมีทนายหรือไม่มีทนายก็ได้ ถ้าคุณไม่มีทนายแล้วคุณอยากมีทนายรัฐจะหาทนายให้ คือต่อให้ยิงกันเพราะเหตุการณ์เฉพาะหน้าก็ต้องเตือน หลังจากนั้นตำรวจมาออก Instruction ดีมาก เพราะกลัวศาลฎีกาจะจู่จี้กว่านี้ กลัวตำรวจหรือ FBI จะเตือนผิด ก็ออกคำเตือนว่าอย่าสลับนำข้อ ๔ ขึ้นก่อนเดี๋ย

มีปัญหา หลักในคดีมิแรนด้าเรียกว่า The Miranda Warning หรือ คำเตือนในคดีมิแรนด้า เพื่อนผมคนหนึ่งเป็นตำรวจ FBI เขานำบัตร FBI มาให้ดู ข้างหน้าเป็น นามบัตรตำรวจข้างหลังเป็น คำเตือน ถ้าไปเขียนที่อื่น จะลืมนะ แล้วเขาเขียนไว้ดีมาก ในภาษาอังกฤษ ถ้าแปลเป็น ไทยคือ ๑) คุณมีสิทธิจะให้ ปากคำก็ได้ไม่ให้ปากคำก็ได้ ๒) ถ้าคุณให้ปากคำ คำให้ปากคำคุณใช้ยันคุณได้ในชั้นศาล ที่นี้ข้อ ๓) นี่คือบอกว่า You have the right to counsel, lawyer, attorney, advisor แปลเป็นไทยก็คือ คุณมีสิทธิจะมีทนาย ที่ปรึกษา ผู้ว่าคดี ผู้ช่วยทางคดี คืออะไรก็ได้ที่เป็นนักกฎหมายแล้วมาช่วยคุณได้ ทั้งสิ้น เพราะถ้าไม่เขียนเดี๋ยวศาลจะบอกว่าเตือนเรื่องทนาย อย่างเดียวไม่พอ เพราะบางคนอาจจะไม่ได้ต้องการทนายอาจจะ ต้องการที่ปรึกษาคดีก็ได้ นั่นคืออาณุญาตของมิแรนด้า วันนี้นี้ คดีอย่างนั้นกลายเป็นหลักในรัฐธรรมนูญของเกือบทุกประเทศ ในโลก แต่ของประเทศไทยเรายังไม่ไปไกลถึงขนาดมิแรนด้า ของไทยเราศาลฎีกาตัดสินแล้วว่าตามหลักต้องมีการเตือน ถ้าไม่มีการเตือนศาลไม่ได้บอกมาใช้ไม่ได้ เราทำแบบเรแกนคือ แยกออกเป็น ๒ คดี จำเลยผิดก็ผิด ถ้าไม่เตือนก็ไปเล่นงานการที่ไม่เตือน แต่จะนำการที่ไม่เตือนไปหักกลบลบกันแล้วก็ปล่อย ผู้ต้องหาไม่ได้ ผมพยากรณ์ไว้เลยว่าวันหนึ่งอิทธิพลมิแรนด้า ต้องเข้ามาในประเทศไทยแล้วก็จะมาถึงจุดที่ถ้าไม่เตือนคดีนี้ จำเลยหลุด หลุดโดยไม่ต้องแก้กฎหมาย หลุดโดยวิธีการตีความ ของศาล

อยู่ที่สันรองเท้าของผู้หญิงคนนี้ ผู้หญิงก็ร้องไห้โฮ แล้วบอกกับ ตำรวจอย่างกระท่อนกระแท่นเพราะพูดภาษาอังกฤษไม่ได้ว่า ตอนที่ขึ้นเครื่องบินที่สนามบินดอนเมืองมีพวกที่เป็นเมียเช่าด้วยกัน ซึ่งยังไม่มีโอกาสตามไปฝากของไปให้เมียเช่าที่ไปแล้ว ฝากรองเท้า พอเครื่องไปลงที่ญี่ปุ่นเธอรูสึกว่ารองเท้าสั้นเตี้ยหรือสูงไปไม่ทราบ ก็เลยนำรองเท้าของเพื่อนที่ฝากมาได้ดีกว่า แล้วก็เก็บรองเท้าของตัวเองนำรองเท้าเพื่อนมาใส่จนถึงซานฟรานซิสโกพอลงที่สนามบิน สุนัขมาดมเขาก็มีเรื่องจับเธอขึ้นศาล ก็ให้ผมไปแปลผมก็แปลเรื่อง ที่เปลี่ยนรองเท้าที่ญี่ปุ่นแท้ๆจริงผมก็ไม่ทราบเหมือนกัน เธอพูดอะไร ไม่ได้เลย ศาลถามผมก็ต้องแปลให้ตลอด yes หรือ no เธอก็ตอบ มั่วไปหมด ผมไม่ได้ตั้งใจอะไรผมแปลอยู่สัก ๒ ครั้ง คดียังไม่เสร็จ คนอื่นมาแปลต่อจนกระทั่งหายไปนาน ผมเรียนจบกลับมาวันหนึ่ง ขณะกำลังสอนอยู่ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เจ้าหน้าที่การโรง ยกนำมาให้แล้วบอกว่ามีผู้หญิงคนหนึ่งมาพบอาจารย์อยู่ข้างหน้า ผมสอนเสร็จก็ออกไปพบ เธอก็แนะนำตัวว่าเธอคือผู้หญิงคนนั้น ผมก็ถามว่าพันโทขมาแล้วหรือ เธอบอกว่าศาลยกฟ้อง เธออุตสาห์ สืบว่าผมอยู่ที่ไหนจะมาขอขอบคุณ ผมถามว่าสุดท้ายทำไม่ถึงรอด มาศาลเขาวางอย่างไร เธอบอกว่าศาลยกฟ้องเพราะว่าศาลบอกว่า เธอจะนำกัญชาซุกสันรองเท้าไปอเมริกาหรือไม่ ไม่สำคัญ สำคัญ เมื่อตำรวจไปจับที่สนามบินซานฟรานซิสโก ตำรวจได้เตือน ๔ ข้อ ตามหลักมิแรนด้าหรือไม่ในเมื่อศาลตัดสินมาสิบ ๆ ปีแล้วว่าต้อง เตือนถ้ายังไม่เตือนอีกก็แยะเต็มที ได้ความว่าเตือน ศาลถามประโยค เดียวว่าเตือนเป็นภาษาอะไร ตำรวจบอกว่า เตือนเป็นภาษาอังกฤษ ศาลบอกว่าจะบ้า หรือไงเพราะเขาไม่รู้เรื่องขณะมาให้การยัง ต้องแปลกันอยู่คุณวาย เตือนอย่างไร ตำรวจ บอกว่าอ่านให้ฟัง ศาลบอกอ่านที่คุณอ่าน มาให้ศาลดูปรากฏว่าเป็นภาษาอังกฤษ ๔ บรรทัดเท่านั้น ศาลบอกว่าคุณลองอ่าน ให้ฟัง ตำรวจก็อ่าน ศาลก็ถามผู้หญิงคนนี้ ว่ารู้เรื่องหรือไม่ ผู้หญิงตอบว่า yes ศาล ถามว่าแปลว่าอย่างไร ผู้หญิงตอบว่า no

สรุปรวมความคือเธอไม่รู้เรื่องว่าเตือนอย่างไร ศาลบอกว่าคือว่าไม่ได้เตือน เมื่อไม่ได้เตือน ผู้หญิงคนนี้เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยย่อมได้รับการคุ้มครองในเรื่องของสิทธิวิธีสืบพยานคดีถือว่า ไม่มีการเตือนพิพากษายกฟ้อง นิทานเรื่องนี้ สอนให้รู้ว่ารอดเพราะไม่รู้ภาษาอังกฤษ ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาที่สนามบินทั่วประเทศ เขาจะเขียนไว้เหมือนไฟท์สำหรับ มี ๑๕๘ ภาษา คุณมาจากประเทศไหนเขาจะนำไป

ของประเทศของคุณมาให้คุณอ่านเลย อ่านเสร็จแล้วก็เซ็นเลย แสดงว่ารับทราบแล้ว ให้อ่านภาษาไทยก็ยังไม่ออก นี่แปลก ผมบอกว่าผมจำจนตายเรื่องนี้ เพราะเรื่องนี้คือสิ่งที่เราเรียกว่า อาณาภาพของ Miranda Warning สเปิร์ตนีอยู่ในรัฐธรรมนูญ

อีกคดีหนึ่งไม่ตรงเรื่องที่เราคุยกันแต่ว่าเล่าสักคดีหนึ่งในวิธีพิจารณาความอาญา มีเขียนไว้ว่าในคดีอาญาโจทก์จะอ้างจำเลยเป็นพยานไม่ได้ ภาษาอังกฤษเขาเรียกว่าจำเลยมี Privilege against self incrimination คำว่า incriminate แปลว่า ปักปรำ incrimination แปลว่า การปักปรำ self incrimination คือการปักปรำตนเอง Privilege against self incrimination คือเอกสิทธิ์ที่จะไม่ถูกบังคับให้ให้การปักปรำตนเอง นี่คือสิทธิตาม วิ. อาญา privilege นี้ เอกสิทธิ์นี้ในรัฐธรรมนูญอเมริกามีการเขียนไว้ ๒๐๐ ปีแล้ว แต่ของเราอยู่ใน วิ. อาญา วันนี้เราอยู่ในรัฐธรรมนูญแล้ว วันนี้เอามาเขียนไว้แล้วมาตรา ๒๔๓ ผู้ต้องหาจับจำเลยจะไม่ถูกบังคับให้ให้การเป็นปฏิปักษ์แก่ตนเอง ซึ่งเป็นหลักเดียวกับที่ว่าไม่ให้โจทก์อ้างจำเลยเป็นพยาน ห้ามโจทก์อ้างจำเลยเป็นพยาน โจทก์อ้างโจทก์เป็นพยานได้ไหม ได้ แต่ถ้าตำรวจจับจำเลยเพราะว่าจำเลยเล่นไพ่ แล้วก็ส่งฟ้องศาล อัยการฟ้อง อัยการจะบอกว่าศาลที่เคารพ ผมจะเบิกเอาจำเลยมาเป็นพยานอย่างนี้ไม่ได้ เพราะว่าถ้าจำเลยเบิกความผิดไป มันติดคุกอีก ข้อหนึ่งคือเบิกความเท็จ หลักของมันจึงมีอยู่ ๒๐๐ ปี มาแล้ว ว่า คดีอาญานั้นมาตรฐานของรัฐธรรมนูญคือเป็นหน้าที่ของโจทก์ ถ้าหากจะเอาจำเลยเขาคูคุณต้องหาหลักฐานจากที่อื่นทั้งหมดมา เล่นงานจำเลย แต่คุณจะไม่เอาหลักฐานจากจำเลยเองไม่ได้ เพราะถ้าคุณเล่นเอาหลักฐานจากจำเลยเองมาขึ้นจำเลยโดยต้องการจะ ยืมขอหาเบิกความเท็จมาล่อไว้ไม่ได้ คือธรรมดา ในเมื่อจำเลยถูกฟ้อง จะปฏิเสธว่าไม่ได้ทำ แล้วพอไปจับจำเลยมาเป็นพยานปักปรำตนเอง เท่ากับว่า จำเลยจะโดนข้อหา ๒ ข้อหา คือ ๑) ข้อหาว่าทำ หรือถ้าโกหกก็จะโดน ๒) ข้อหาว่าเบิกความเท็จ จึงต้องไม่ให้จำเลยติดคุกฐานเบิกความเท็จ ไม่ให้นำจำเลยมาปักปรำตนเอง เรียกว่าเป็น Privilege against self incrimination วันนี้หลักนี้เข้ามาในรัฐธรรมนูญแล้ว ท่านเป็นพนักงานสอบสวน ท่านต้องพึงระวังไม่ให้จำเลยปักปรำตนเอง ไม่ให้ผู้ต้องหาปักปรำตนเอง หรือเป็นปฏิปักษ์แก่ตนเอง วันนี้มีคำถามว่าการที่ตำรวจนำผู้ต้องหาและผู้ต้องสงสัยมาขึ้นเข้าแถว แล้วให้เจ้าทุกข์มาชี้ตัว เป็น self incrimination หรือไม่ ปักปรำตนเองหรือไม่ ศาลฎีกาของอเมริกาบอกว่าไม่ เพราะเขายืนอย่างเดียว ส่วนผู้เสียหายเป็นคนที่

ปัญหาข้อที่สอง การที่ตำรวจหรือพนักงานสอบสวนนำตัวผู้ต้องหามาบังคับให้ทำแผนประทุษกรรมเป็นการปักปรำตนเองหรือไม่ นี่เป็นปัญหาอีกปัญหาหนึ่ง ซึ่งไม่เหมือนกับไปยื่นให้เจ้าทุกข์มาชี้ตัว มีคดีในสหรัฐอเมริกาคดีหนึ่งเกิดขึ้นตอนสมัยผมเรียนอยู่ วันนี้กฎหมายนี้ในเมืองไทยก็มี มลรัฐแคลิฟอร์เนียออกกฎหมายมาว่า เมื่อดูไม่ชัด แล้วคุณจะทราบได้อย่างไรว่าใครเมาแล้วขับ ตำรวจจะดักโบกมือกลางทางเมื่อเห็นรถวิ่งส่ายไปส่ายมากก็ให้จอดส่งลูกโป่งให้เป่าเพื่อวัดปริมาณแอลกอฮอล์ ซึ่งปรากฏว่ามีระดับแอลกอฮอล์ที่เกินกว่ากำหนดที่จะขับได้ เรียกว่าเมาแล้วขับ ตำรวจก็จับคนขับคนหนึ่งส่งอัยการฟ้องศาล จำเลยเถียงว่าจะเมาหรือไม่เมาจำไม่ได้ แต่รู้อย่างหนึ่งว่าตำรวจได้หลักฐานทั้งหมดที่มาฟ้องในวันนี้จากลูกโป่งอันนั้นที่ตนเป่า เท่ากับเป็นการบังคับให้เขาปักปรำตนเอง คำว่า "ให้การ" ไม่จำเป็นต้องอ้าปากพูด อ้าปากเป่าลูกโป่งเท่ากับให้การอย่างหนึ่ง ลมหายใจที่เข้าพ่นเข้าไปในลูกโป่งเสมือนหนึ่งคำให้การ ถ้าเขาพ่นออกมาว่าพ่นเข้ามานั้นคือให้การ และนี่เขาพ่นเข้าไม่ได้พูดแต่ถูกบังคับให้เป่าลูกโป่ง แล้วลูกโป่งออกมาโชว์ว่าพ่นเข้ามาก็เสมือนหนึ่งคำให้การ ศาลชั้นต้นเห็นด้วยกับคำให้การ เห็นว่าเป็นการบังคับให้ปักปรำตนเอง ชนิดหนึ่ง คดีนี้ อัยการอุทธรณ์ขึ้นไปจนถึงศาลฎีกา ศาลฎีกา ซึ่งเป็นศาลสูงสุดตัดสินว่า คำว่า "ห้ามให้การปักปรำตนเอง" นั้น ต้องแปลว่า "ให้การ" การเป่าลูกโป่งไม่ใช่ให้การ เพราะฉะนั้นบังคับได้ แต่ วันหนึ่งอาจจะมีหัวหมอยังนี้

เกิดขึ้นในเมืองไทย

ตรงนี้ต้องเตรียมตัว

ว่าจะต้องทำอย่างไร

มาตรฐานของกระบวนการยุติธรรม คือ ประสิทธิภาพ รวดเร็ว และเท่าเทียม

เจตนาในวันนี้คือต้องการจะมาเล่าให้ท่านทั้งหลาย ซึ่งเป็นพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ และเจ้าหน้าที่คดีพิเศษ ซึ่งเป็นเจ้าพนักงานพันธุ์ใหม่ในกระบวนการยุติธรรมของไทยได้ทราบว่า ท่านทั้งหลายเป็นความหวังของกระบวนการยุติธรรมตามที่รัฐธรรมนูญมาตรา ๗๕ กำหนดหน้าที่ของรับไว้ว่า รัฐจะต้องจัดระบบงานของกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพและอำนวยความสะดวกให้รวดเร็วและเท่าเทียมกัน ท่านต้องระมัดระวังมาตรฐาน ๓ ข้อนี้ คือ คำว่าประสิทธิภาพ รวดเร็ว และเท่าเทียมกัน ถ้าคดีพิเศษมีคนมาร้องให้ท่านทำ ท่านทำให้แก่นาย ก และท่านไม่ทำให้แก่นาย ข ท่านผิดมาตรฐานความเท่าเทียมกัน หรือถ้าท่านรับทำคดีพิเศษแล้วท่านทำให้เรื่องล่าช้าจนกระทั่งคนเขาบอกว่าอย่างนี้ไปหาเจ้าหน้าที่คดีธรรมดาดีกว่า อุตสาหกรรมคดีพิเศษ ๓ - ๗ ปียังไม่แล้วเสร็จ ท่านก็ผิดมาตรฐานรัฐธรรมนูญข้อที่ว่าไม่ไ้รวดเร็ว คำว่ารวดเร็วในที่นี้ยังมีเงื่อนไขบังคับอยู่ในมาตรา ๒๔๑ ว่าการสอบสวนคดีอาญาต้องทำด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม คำว่าเร็วแปลว่าไม่ช้า คำว่าต่อเนื่องแปลว่าไม่หยุด ๆ ขาด ๆ หาย ๆ ทำเรื่องนี้แล้วก็พักไปทำเรื่องอื่นไม่ได้ และคำว่าเป็นธรรมแปลว่าต้องให้ความคุ้มครองตามหลักเกณฑ์ในกฎหมาย

ขณะเดียวกันการที่รัฐธรรมนูญบอกว่าท่านต้องทำด้วยมาตรฐานความมีประสิทธิภาพแปลว่า ท่านต้องโปร่งใส ตรวจสอบได้ ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ต้องคำนึงถึงความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคล และก็ต้องคำนึงถึงกฎเกณฑ์อื่น ๆ เป็นต้นว่าท่านจะต้องให้ความเป็นธรรมในการที่เขามาขอตรวจสอบดูเอกสารต่าง ๆ ตามกฎหมายข้อมูลข่าวสาร แม้แต่บางครั้งเมื่อเราสั่งไม่ฟ้องคดีก็ควรจะจบ เมื่อไม่ฟ้องไม่ควรจะติดใจ รัฐธรรมนูญยังบอกว่าเมื่อสั่งไม่ฟ้องแล้วถึงที่สุดเขามาขอเหตุผลเราายังต้องให้ดู ถ้าเราสั่งฟ้องเขามาขอดูเราไม่ให้ดูได้เพราะเสียรูปคดี แต่ถ้าสั่งไม่ฟ้องแม้เราควรจะให้ยกยเลิกแล้วต่อกัน แต่รัฐธรรมนูญบอกว่าเขาขอดูเราไม่ให้ดูเรามีความผิด เพราะเขาอาจจะมาฟ้องเราทีหลังก็ได้ว่าทำให้เขาเสียเวลาอยู่พอสมควรว่าจะมาถึงชั้นสั่งไม่ฟ้องนี้เป็นหลักประกันในมาตรา ๒๔๒ และมาตรา ๒๔๓

ท่านต้องคำนึงถึงการให้ประกันตัวผู้ต้องหา ต้องคำนึงถึงการเรียกหลักประกันที่ไม่มากเกินไป และต้องตระหนักไว้ตลอดว่า

ท่านทำคดีพิเศษ ท่านต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษให้สมกับเป็นคดีพิเศษ treatment คือวิธีปฏิบัติต้องอย่าเหมือนกับปกติ วิธีคิด และวัฒนธรรมในการทำงานต้องเป็นอีกแบบ กฎหมายสอบสวนคดีพิเศษให้อำนาจที่สำคัญแก่ท่านไว้ อำนาจในการเข้าไปค้นเคหสถาน อำนาจในการที่จะตรวจสอบดักฟังลวงรู้ข้อความของคนอื่น

แต่เหนืออื่นใดอำนาจสำคัญที่สุดคืออำนาจขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ของรัฐอื่น ๆ ท่านมีอำนาจขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ของรัฐทั้งหลายได้ ท่านอธิบดีสมบัติ ฯ มีอำนาจมากตามกฎหมายนี้ ขอให้ตำรวจมาช่วยก็ได้ ขอให้อัยการมาช่วยก็ได้ ขอให้พนักงานสอบสวนมาช่วยก็ได้ ให้ข้าราชการต่างกรมมาก็ได้ ถ้าไม่มีอยู่มาตราหนึ่งให้ฟ้องนายกรัฐมนตรี นายกรัฐมนตรีใช้กฎหมายระเบียบบริหารราชการแผ่นดินสั่งให้ข้าราชการกระทรวงหนึ่งมาช่วยกรมสอบสวนคดีพิเศษได้ ซึ่งอำนาจนี้ไม่เคยให้ไว้แก่กรมใดทั้งสิ้น สำนักงานตำรวจแห่งชาติจะขอข้าราชการที่ไหนที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องภาษีไปช่วยงานสำนักงานตำรวจแห่งชาติไม่ได้และจะมาขอยืมอำนาจนายกรัฐมนตรีให้สั่งก็ไม่ได้ วันนี้ถ้ากรมสอบสวนคดีพิเศษทำคดีภาษีและเจ้าหน้าที่มีขีดจำกัด ทำคดียาเสพติด มีขีดจำกัด ทำคดีผู้มีอิทธิพลมีขีดจำกัด เริ่มต้นอธิบดีขอความร่วมมือกันเองนำบุคลากรต่างหน่วยมา ถ้ายังไม่ได้ก็ให้ขออนุญาตนายกรัฐมนตรีสั่ง นายกรัฐมนตรีสั่งให้มาก็มาได้ ทั้งหมดเป็นสิ่งที่กฎหมายตั้งใจให้ไว้เพื่อให้การทำคดีพิเศษมีประสิทธิภาพ

ที่นี้ก็จะอยู่ตรงที่กรอบแล้วละว่าท่านอย่าไป abuse คือใช้อำนาจผิดทำนองคลองธรรม วันนี้เรื่องยังใหม่คดีก็ยังไม่แล้วก็ยังไม่ได้ทำอะไรก็ได้แต่หวังว่าอยู่ไป ๓ - ๕ ปีอย่าให้มีเรื่อง ผมเรียนท่านอธิบดีสมบัติ ฯ ว่าผมกลัวที่สุดว่าวันหนึ่งเกิดการฟ้องร้องเจ้าหน้าที่ของเราขึ้นมา ข้อนี้จะทำลายความเชื่อถือของกรมอย่างรุนแรง วันนี้ตำรวจถูกฟ้องไม่ค่อยจะแปลกประหลาดเพราะถูกฟ้องกันจนชินแล้ว แต่สำนักงานนี้กรมนี้อย่าให้มีคดีฟ้องได้ว่าเจ้าหน้าที่ลวงละเมิดหรือใช้อำนาจผิดทำนองคลองธรรมเพราะเป็นตัววัดอะไรหลายอย่างที่ตั้งคมจับตาดูอยู่ คนที่พร้อมจะพูดว่า "ว่าแล้ว" มีอยู่มากในประเทศไทย ผมก็ขอยุติแต่เพียงเท่านี้ ท่านยังจะได้ความรู้จากอาจารย์ท่านอื่น ๆ อีกในหัวข้อคล้าย ๆ กัน หรือต่างกันออกไป โดยเฉพาะหลักเกณฑ์วิธีการสืบสวน หลักเกณฑ์วิธีการสอบสวนอันเป็นเทคนิคสำคัญ เขาคัดคนที่รู้จักจริงมาอธิบาย ท่าน ก็ขอให้ท่านดักตวงเก็บประโยชน์ให้เต็มที่เพื่อท่านจะได้เป็นบุคลากรพันธุ์ใหม่ที่มีความรู้ความสามารถของกรมสอบสวนคดีพิเศษสมกับความตั้งใจของทางราชการและประชาชน

